

Tiina Latvala

Mediakasvatukselliset satutuokit kirjastossa

Vaihtoehto perinteiselle satutuokiolle

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Kulttuurin ja liiketalouden yksikkö

Kirjasto ja - tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurin ja liiketalouden yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto ja - tietopalvelun koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Tiina Latvala

Työn nimi: Mediakasvatukselliset satutuokiot kirjastossa

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 58

Liitteiden lukumäärä:1

Opinnäytetyössäni tutkin, mitä mediakasvatuksellinen satutuokio tarkoittaa ja miten se eroaa perinteisistä satutuokioista. Teoriani pohjautuu tutkimaani kirjallisuuteen, joka käsittelee mediakasvatusta ja satutuokioita, esimerkiksi Mediametkaa!-kirjasarjaan.

Opinnäytetyöni empiirinen osa edustaa laadullista tutkimusta. Tutkimusmenetelmäni on teemahaastattelu. Haastattelin 12 Suomessa työskentelevää kirjastoammattilaista, jotka ovat pitäneet satutuokioita. Tällä tavalla selvitin heidän mielipiteitään satutuokioista. Osa heistä oli pitänyt mediakasvatuksellisia satutuokioita ja osa ei. Esitin heille 11 kysymystä. Haastatteluista viisi tapahtui kirjastoissa ja loput toteutettiin sähköpostin välityksellä.

Kysyin haastateltavilta esimerkiksi mikä on mediakasvatuksellinen satutuokio ja millainen on satutuokioiden tulevaisuus. Pääasiana mediakasvatuksellisissa satutuokioissa nähtiin kasvatukselliset tavoitteet ja lasten aktiivisuus. Haastateltavat toivoivat, että satutuokiot ovat myös tulevaisuudessa osa kirjaston toimintaa.

Tutkimassani kirjallisuudessa ja haastatteluissa tuli esille monenlaisia mediakasvatuksellisia satutuokioita. Perehdyin näihin tuokioihin ja esittelen niitä opinnäytetyössäni. Tarkoituksena on antaa työkaluja ja rohkaista tuokioiden pitämiseen. Mediakasvatuksellisten satutuokioiden tarkoitus ei ole korvata perinteisiä satutuokioita, vaan toimia niiden rinnalla ja antaa asiakkaille vaihtoehtoja.

Avainsanat: Mediakasvatus, satutuokio, kirjasto

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Specialisation:

Author/s: Tiina Latvala

Title of thesis: Media educational storytime at library

Supervisor(s): Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2013

Number of pages: 58

Number of appendices: 1

In my thesis, I explored what is meant by media educational storytime and how it differs from a traditional storytime. My theory is based on the literature about media education and storytimes, for example the Mediametkaa! series of books.

I used qualitative research method viz. semi-structured interviews. I interviewed 12 Finnish library workers to find their opinion. They all had arranged storytimes at library. Some of them had arranged media educational storytimes and some of them had not. I asked them 11 questions. I did five of the interviews at library and the rest of them with email.

I asked, for example, what they think a media educational storytime is and what they think about the future of storytimes. The main thing seemed to be educational objectives and children's activity. The interviewees wished that storytimes would always be part of the activities of libraries.

In my study, I recognized various kinds of media educational storytimes. I present them in this thesis, because I wanted to give some tools and encourage people to arrange them. The aim of media educational storytimes is not to replace traditional storytimes but to coexist side by side with them, providing options for clients.

Keywords: Media education, storytime, library

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1. JOHDANTO	5
2. SATUTUOKIO KIRJASTON TYÖMUOTONA.....	7
2.1 Satu kirjallisuudenlajina ja kirjastossa	7
2.2 Yksinpuhelusta vuorovaikutukseen.....	9
3. MEDIAKASVATUS, ALLE KOULUIKÄISET JA KIRJASTO	12
3.1 Median rooli lapsen elämässä	12
3.2 Mediakasvatuksen määritelmiä & tavoitteita.....	13
3.3 Mediakasvatus kirjastossa.....	18
4. MEDIAKASVATUKSELLISET SATUTUOKIOT.....	22
4.1 Tavoitteellisuus korostuu.....	22
4.2 Rajanvetoa perinteisen ja mediakasvatuksellisen satutuokion välillä	24
5. TUTKIMUSMENETELMÄ & TULOKSET	27
5.1 Teemahaastattelu.....	27
5.2 Haastattelututkimuksen toteutus.....	29
5.3 Haastattelututkimuksen tulokset.....	30
6. IDEOITA MEDIAKASVATUKSELLISIIN SATUTUOKIOIHIN	39
6.1 Mediakasvatuksellisen satutuokion suunnittelu	39
6.2 Esimerkkejä mediakasvatuksellisista satutuokioista.....	41
6.3 Ääni & kuva mediakasvatuksellisessa satutuokiossa	43
6.4 Medialaitteet mediakasvatuksellisessa satutuokiossa	44
6.5 Medialeikit & sadutus	46
6.6 Kirjastonkäytönopetus osana satutuokiota	48
7. POHDINTAA	49
LÄHTEET	53
LIITE	57

1. JOHDANTO

Aikuiset ja lapset käyttävät erilaisia medioita ja elävät niiden ympäröimänä. Tämä asia pitää myös kirjastojen ottaa huomioon. Emme voi ajatella, että vain aikuiset tarvitsevat esimerkiksi digitaalisia aineistoja, vaan meidän täytyy muistaa myös lapset. Kirjasto on aina ollut ja tulee aina olemaan myös lasten paikka. Kirjasto on erilaisten ja eri muotoisten kulttuurien kohtaamispaikka. Kirjastossa on nykyään painettujen medioiden rinnalla sähköisiä medioita. Tämän takia on luontevaa, että kirjasto auttaa lapsia käyttämään erilaisia mediavälineitä ja tulkitsemaan niiden sisältöjä. Yksi asia, joka kaippaa vaihtoehtoja ja muutosta on satutunnit, joita haluan kutsua satutuokioksi.

Osa kirjastoista on jo ottanut huomioon nyky-aajan vaatimukset ja alkanut toimia sen mukaan. Perinteisten satutuokioiden rinnalle ovat nousseet mediakasvatukselliset satutuokioidet. Haluan työlläni rohkaista kirjastoja kokeilemaan myös mediakasvatuksellisia satutuokiota. Haluan työni avustuksella kertoa, ettei mediakasvatuksellisten satutuokioiden tarkoitus ole syrjäyttää perinteisiä satutuokioita. Opinnäytetyössäni haluan esitellä vaihtoehdon perinteiselle satutuokiolle, koska kirjastot haluavat vastata lasten erilaisiin tarpeisiin.

Tarkoitukseni on opinnäytetyössäni selkeyttää, mitä mediakasvatuksellinen satutuokio tarkoittaa, mikä se on ja miten se eroaa perinteisestä satutuokiosta. Tarkastelen myös millaisia mediakasvatuksellisia satutuokioita on jo kokeiltu ja millaisen vastaanoton ne ovat saaneet. Työni tueksi olen perehtynyt mediakasvatuksen, mediakasvatuksellisten satutuokioiden ja perinteisten satutuokioiden teoriaan, niin englanniksi kuin suomeksikin. Päälähteinäni ovat esimerkiksi *Mediametkaa!* kirjasarja ja *Mediakasvatusta kirjastossa* - kirja. Molemmissa käsitellään sitä, mitä kaikkea mediakasvatus ja mediakasvatukselliset satutuokioidet voivat olla. Olen tutustunut myös siihen, millaisia mediakasvatuksellisia satutuokioita voitaisiin järjestää. Kerätäkseen lisää ajankohtaista materiaalia haastattelen satutuokioiden pitäjiä. Haastattelujen kautta saa tietoa heidän mielipiteistään ja kokemuksistaan. Kaikilla haastateltavilla on kokemusta satutuokioiden pidosta. Yksi haastateltavistani on suunnittelija Pirjo Sallmén. Hän

on myös yksi päälähteistäni, koska hän on kauan aikaa kiertänyt kertomassa mediakasvatuksesta. Käytän työssäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, haastattelua.

Tutkin mediakasvatuksellisten satutuokioiden tarpeellisuutta ja sitä miten ne koetaan. Tarkoitukseni on selkeyttää niiden ajatusta myös niille kirjastoille, jotka eivät ole niitä vielä käyttäneet. Tavoitteenani on se, että mediakasvatuksellisista satutuokioista tulisi yhtäläillä osa kirjastojen toimintaa, niin kuin tavalliset satutuokiokin ovat. Tutkin, millaisia mediakasvatuksellisia satutuokioita kirjastot ovat jo pitäneet. Tarkoitukseni on opinnäytetyöni avustuksella kertoa kirjastoille mediakasvatuksen tuomista mahdollisuuksista. Mediakasvatukselliset satutuokiot ovat vielä aika uusi asia kirjastoille, tämän takia niistä kertominen on tärkeää. Mediakasvatuksellisia satutuokioita ei ole aiemmin vielä opinnäytetöissä tutkittu. Kukaan ei ole aiemmin ottanut selkoa siitä mitä ne sisältävät, mitä ne vaativat ja mitä ne antavat. Haastattelujen avulla saa tietoa kirjastojen työntekijöiden mielipiteistä ja kokemuksista, siitä miten he järjestävät mediakasvatukselliset satutuokiot ja miksi he kokevat ne tärkeiksi.

2. SATUTUOKIOT KIRJASTON TYÖMUOTONA

2.1 Satu kirjallisuuden lajina ja kirjastossa

Satu on yksi kirjallisuuden laji. Kirjallisuudessa se tarkoittaa yleisesti ottaen kerrontaa, joka sisältää kuvitteellisia eli yliluonnollisia asioita. Siinä voi olla hahmoja ja tapahtumia joita ei oikeasti ole olemassa. Sirpa Kivilaakso (2010, 9-12) määrittelee asiaa niin, että sadussa on selkeä juonirakenne, eli siinä on alku, keskikohta ja loppu. Kyseessä on asetelma, jossa hyvä voittaa pahan ja useimmiten siinä on onnellinen loppu. Sadun lisäksi usein kuulee käytettävän sanaa tarina. Sadusta tarina eroaa siten, että tarina on arkipäiväisempi. Sen erottaa tarinasta myös se, että saduissa on usein tietynlainen aloitus, eikä aikaa tai paikkaa ole määritelty tarkasti.

Käytän tekstissäni sanaa satu. Tarkoitin sillä ylipäättänsä tarinaa tai kertomusta, jotain sellaista joka voitaisiin jollain tavalla kertoa lapsille tai jonka lapset voisivat itse kertoa. Käytän sanaa satu, koska se esiintyy usein puhutussa kielessä ja siinä se mielletään laajemmaksi käsitteeksi. Satu on monelle läheisempi sana. Se on myös termi, joka löytyy tuokio-sanasta. Kirjastoissa satutuokiot eivät ole koskaan rajoittuneet vain satujen kertomiseen, vaan tuokiossa ollaan voitu yhtä hyvin lukea esimerkiksi runoja tai kuvakirjoja. Satu on sana, joka tuo minulle mieleen alle koulu-ikäiset lapset, siksi se sopii hyvin kuvaamaan satutunnin kohderyhmää. Satu on jo sanana usein lähempänä lapsia kuin tarina tai kertomus, sillä se on usein lapselle tutumpi sana. Satu voi laukaista hyviä ja positiivisia ajatuksia, muistoja lapsen mielessä.

Monille lapsille kerrotaan satuja jo vauvasta lähtien. Sadun kertojana on tällöin usein vanhempi tai joku lapsen sukulainen. Tällainen satuhetki tapahtuu usein kotona ja se on usein yhden tai parin lapsen ja aikuisen välinen hetki. Sen yksi tarkoitus on rauhoittaa lasta. Tämän takia sadun kertominen tapahtuu usein ennen nukkumaan menoa. Satuja voidaan yhtä hyvin kertoa omasta päästä, muunnella kirjan satua tai lukea suoraan kirjasta. Sadut liittävät tarinan ja kuvat toisiinsa.

Samalla ne voivat kartuttaa lapsen sanavarastoa ja kertoa lapsille tapahtumista ja uusista asioista (Higgins 2007, 68-70). Sadut ovat, kertomispaikasta ja kertojasta riippumatta, kasvatuksellisesti tärkeitä. Ne kehittävät kielen lisäksi, myös tunne-elämää, sosiaalisia taitoja ja moraalista ajattelua (Mustonen 2010, 23). Saduilla voidaan rauhoittamisen lisäksi viihdyttää, antaa lohtua, rohkaista, lisätä lapsen henkistä hyvinvointia ja kartuttaa lapsen kuuntelutaitoa (Ylönen 2000, 27). Sadun avulla lapsi saa myös kokea erilaisia tunnetiloja, esimerkiksi vihaa, iloa ja surua (Mäki & Arvola 2009, 43).

Satu voi myös opettaa hyviä käytöstapoja ja arvoja. Vaikkei satu itsessään olisikaan opettavainen, niin sen avulla lapsi voi oppia, mikä on hyvää ja mikä on huonoa käytöstä. Hilikka Ylönen (2000, 28-36) mukaan satujen avulla lapsi voi myös oppia uusia asioita maailmasta, jos satu esimerkiksi kertoo eri kulttuurien edustajista. Sadut ovat myös hyvä keino käsitellä omia pelkoja, pettymyksiä, toiveita ja tulevaisuudessa tapahtuvia asioita. Ylönen (88-116) jatkaa, että satujen avulla lapsi saa käsitellä näitä asioita turvallisessa ympäristössä aikuisen kanssa. Näin lapsi saa myös mahdollisuuden kysyä aikuiselta, jos ei jotain ymmärtänyt tai jos jokin asia jäi vaivaamaan mieltä. Sadussa voidaan esimerkiksi kertoa siitä, millaista on ensimmäinen hammaslääkärillä käynti ja näin valmistaa lasta tulevaan tapahtumaan.

Usein satujen fantasiamaailmassa tapahtumat ovat epätodellisia. Tällaiset sadut antavat lapselle mahdollisuuden kokea epätodellisia maailmoita ja päästää samalla irti arjesta ja sen tapahtumista (Mäki & Arvola 2009, 29). Tällaisten satujen avulla lapsen mielikuvitus voi kehittyä ja hän saa uusia aineksia leikkeihinsä. Lapsi saa myös mahdollisuuden samaistua fantasiahahmoihin, sankareihin ja sankaritekoihin. Lapsi saa mahdollisuuden kokea asioita joita ei oikeassa elämässä koe (Mäki & Arvola 2009, 40). Saduista lapsi voi siis saada samaistumisen kohteita ja sijaiskokemuksia (Mustonen 2010, 23). Saduissa on siis jotain samaa leikkimisen kanssa. Mäen & Arvolan (2009, 39) mukaan kun sadun sankari selviää kaikista vaikeuksista, niin lapsi voi saada siitä toivoa ja uskoa siihen, että hänkin selviää. Jos sankaria autetaan vaikeuksien yli, se voi antaa lapselle uskoa siihen, ettei kaikesta tarvitse selvitä yksin.

Ylönen (2000, 92) toteaa, että satujen avulla halutaan herättää lapsen innostus lukemiseen, kirjallisuuteen ja kulttuuriin yleensä. Tämä on yksi syy, miksi satutuokiot ovat osa kirjaston toimintaa. Kirjastot kokevat satutuokiot omaksi asiakseen ja ne koetaan luonnollisiksi ja hyväiksi paikoiksi satutuokioille. Ylönen (2000, 93) mukaan satutuokioissa lapsella on mahdollisuus jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan myös toisten lasten kanssa. He oppivat myös kuuntelemaan toisten ajatuksia. Näin taataan lapsille yhteisiä ja yhdistäviä kokemuksia toisten lasten ja aikuisten kanssa. Satutuokion tarkoitus on myös rikastuttaa lapsen kokemusta kielestä ja vahvistaa siteitä kirjastoon ja kulttuurista sidettä tarhan, kodin ja kirjaston välillä. Satutuokioissa lapsi voi myös oppia keskustelemaan kirjoista ja sen tapahtumista (Higgins 2007, 70).

2.2 Yksinpuhelusta vuorovaikutukseen

Satutuokioissa aikuinen lukee lapsiryhmälle sadun tai satuja. Ennen sadun aloittamista aikuinen voi esittää lapsille pari satuun liittyvää kysymystä aktivoitakseen kuuntelijoita ja saadakseen heidän huomionsa. Sen jälkeen aikuinen aloittaa sadun lukemisen. Tällöin voi käydä niin, että lapset passivoituvat ja ottavat kuuntelijan roolin. Lapset voivat muuttua levottomiksi, jos tiedossa ei ole muuta kuin lukemista. Tämän takia satutuokioita on jo pitkän aikaa elävöitetty jotenkin. Pitäjä voi esimerkiksi kertoa sadun käsinukeilla tai siitä voidaan tehdä pieni näytelmä. Lähtökohtana on yhteinen hetki ja tutustuminen kulttuuriin. Tärkeää on, että lapsi saisi olla jollain tavalla mukana tuossa hetkessä, niin että se olisi vuorovaikutteinen (Mäkelä 2001, 14). Lapset saisivat keskeyttää, kysellä ja ihmetellä myös sadun aikana, eikä vain sitä ennen tai sen jälkeen (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 6). Pyritään siihen, että lapsen, sadun ja kertojan välille syntyy yhteys (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 31).

Satutuokioissa voidaan lukea muutakin kuin satuja, esimerkiksi runoja. Satutuokion ei tarvitse olla pelkästään rauhoittumisen hetki, eikä vain aikuisen tarvitse olla äänessä. Satutuokioihin voidaan ja usein liitetään muutakin kuin vain satujen lukemista tai tulkitsemista, esimerkiksi piirtämistä, pelejä, leikkejä, musiikkia ja keskusteluja. Nämä usein tapahtuvat sadun jälkeen tai sitten ne

liitetään satuun sen lukemisen aikana. Tähän yksi syy on varmasti se, että lapset usein innostuvat piirtämisestä niin paljon, että sen jälkeen on vaikea siirtyä kuuntelemaan satua.

Satutuokioita on jo kauan aikaa järjestetty kirjastoissa, niillä on yli 100-vuotias historia (Mäkelä 2002, 6). Satutuokiot koetaan edelleen tärkeäksi osaksi kirjaston toimintaa. Satutuokioiden avulla lapset, jotka eivät ole kotonaan kuulleet satuja tai eivät niitä enää kuule, pääsevät tutustumaan satujen maailmaan. Satutuokiot ovat olleet ja ovat tapa ottaa lapset huomioon kirjaston toiminnassa. Kirjasto on koettu hyväksi ja luontevaksi paikaksi järjestää satutuokioita, koska kirjasto on täynnä kulttuuria ja tarjoaa hyvät materiaalit. Satutuokiot on yleisesti ottaen ajateltu noin 3-7-vuotiaille, mutta kirjasto ei käännytä pois ketään.

Usein satutuokiot järjestetään kirjastoissa ja niitä pitää kirjastotyöntekijä, mutta poikkeuksia myös löytyy. Välillä pitäjinä ovat olleet esimerkiksi näyttelijät tai vapaaehtoiset. Satutuokioita voidaan järjestää myös muualla kuin kirjastossa, esimerkiksi päiväkodissa. Tärkeää tilan valinnassa on se, että sitä voidaan muokata tarpeiden mukaan, näin se ei ole rajoittava tekijä (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 39). Jotkut kirjastot järjestävät satutunteja joka viikko, ja jotkut harvemmin. Satutuokioissa voi olla vain muutama lapsi tai monia kymmeniä, lapsimäärä vaihtelee kirjastosta ja päivästä riippuen. Satutuokiot voivat olla yleisiä tai niihin voidaan kutsua jokin päiväkotiryhmä tai luokka kuuntelemaan. Näin saadaan pidettyä yhteyttä lähellä oleviin päiväkoteihin ja kouluihin paremmin. Satutuokioissa on usein jokin tietty teema, jonka ympärille materiaali ja tekemiset on sidottu. Esimerkiksi ystävänpäivän lähellä teemana voi olla ystävyys, jolloin niin kirjat kuin esimerkiksi askartelut liittyvät tuohon aiheeseen. Teemat usein ilmoitetaan etukäteen, jolloin aikuinen saa hieman tietoa siitä, millaisia kirjoja satutuokioissa tullaan lukemaan.

Satutuokioiden kautta lapset saavat tutustua kirjastoon, satuihin, kirjallisuuteen ja kulttuuriin lapsille mukavalla tavalla. Lapset saavat samalla kokemusta siitä, millainen paikka kirjasto on, mitä kaikkea siellä on ja mitä kaikkea siellä voi tehdä. Joskus satutuokioihin voi yhdistää myös kirjastonkäytön opetusta ja yleisiä käyttäytymissääntöjä kirjastoissa. Lapsille on hyvä pienestä pitäen näyttää kirjasto lapsiystävällisenä paikkana ja mukavana tilana, eikä vain kirjojen

säilyttämispaikkana. Näin lapset ehkä myös myöhemmin käyttävät kirjastoa, kun heille jää positiiviset muistot kirjastossa käymisestä. Voi myös olla, että osa lapsista ei koskaan kävisi kirjastossa tai kuulisi satuja ilman kirjastojen satutuokioita. Satutuokioissa on myös mahdollisuus tutustua toisiin lapsiin, oppia kuuntelemaan ja tulkitsemaan satuja ja keskustelemaan niistä.

Satutuokioita on kutsuttu kirjastoissa aluksi satutunneiksi ja edelleen jotkut kirjastot tekevät näin. Käytän itse opinnäytetyössäni termiä satutuokio, koska tuokiot harvoin ovat tunnin pituisia. Sen lisäksi joillekin tunti-sanassa on ikävä kaiku, joka tuo heille mieleen koulun. Satutuokio ei ole enää pitkiin aikoihin tarkoittanut sitä, että kirjastonhoitaja lukee ja lapset kuuntelevat. Nykyään se on usein vapaamuotoisempi tapahtuma. Marja-Leena Mäkelä (2002, 13) sanoo: ”Jätetään entisaikaisten, yksisuuntaisten satutuntien pito”. Tällä hän voisi tarkoittaa sitä, että satutunti-sana kuulostaa vanhanaikaiselta koulutunnilta, vaikka niiden pitäisi ja ne nykyään pyrkivät olemaan vuoropuheluita, tilanteita, missä lapsi saa olla mukana muunakin kuin kuuntelijana. Lapsi otetaan huomioon yksilönä, eikä vain ryhmänä lapsia ja osoitetaan, että lapsen tunteilla ja mielipiteillä on väliä. Kun en puhu mediakasvatuksellisista satutuokioista, käytän sanaa perinteinen satutuokion edessä. Tällä tavalla kuvaan sitä, kuinka osa satutunneista on pysynyt aika samanlaisina vuodesta toiseen. Perinteinen satutuokio kuvaa terminä sitä millainen satutuokio on aluksi ollut ja millaisena jotkut sitä edelleen pitävät. Joissain kirjastoissa pitäjä ei ehkä tunne tarvetta muokata satutuokioitaan. Saattaa olla, että hän on monia vuosia pitänyt samanlaisia, vain vähän lapsia osallistavia satutuokioita ja ne toimivat. Tällöin on ehkä turha muokata perinteistä satutuokiota, mutta sen rinnalle voidaan rakentaa toisenlainen satutuokio, mediakasvatuksellinen satutuokio.

3. MEDIKASVATUS, ALLE KOULUIKÄISET JA KIRJASTO

3.1 Median rooli lapsen elämässä

Media on käsitteenä hyvin laaja ja sille löytyy monenlaisia selityksiä ja määritelmiä. Usein ajatellaan median tarkoittavan teknisiä laitteita, kuten tietokoneita, radioita ja televisioita. Media voidaan myös ymmärtää laajempaan asiana, jolloin se käsittää myös painetut tekstit ja kuvat, kuten esimerkiksi kirjat ja lehdet. Haluan työssäni ajatella median olevan kaikkea tuota, niin painettua kuin sähköistäkin materiaalia. Media on siis väline, joka välittää asioita eteenpäin, joko tietoa tai viihdettä (Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja 2006, 8). Media voidaan myös jakaa laitteisiin ja sisältöihin. Tällöin voidaan puhua mediasisällöistä ja medialaitteista jolloin esimerkiksi televisio on sähköinen medialaite ja tv-ohjelmat ja mainokset ovat mediasisältöjä (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 8).

Mediaa voidaan myös käyttää eri tavoin, riippuen käyttäjästä, käyttötarpeista ja käyttäjän iästä. Pienelle lapselle media toimii usein vain tiedon välittäjänä eikä hän pysty itse siihen paljoa vaikuttamaan. Vanhemmat lapset, joille on annettu mediakasvatusta, voivat itse jo hiukan vaikuttaa siihen, mistä he tietoa ja viihdettä hankkivat. Lapsi tai nuori voi itse muokata mediasisältöjä ja olla mukana niiden luomisessa. Nuoret voivat osallistua sosiaalisen mediaan, esimerkiksi juttelemalla foorumeilla. Salosen & Mustosen (2007, 14-18) mukaan tietyn ikäinen, jo mediakasvatusta saanut, lapsi osaa myös olla mediamailmassa varovainen. Tällöin lapsi tietää sen, ettei kaikki, mikä siellä tulee vastaan ole totta tai luotettavaa. Media on siis ollut jo kauan olemassa, mutta se on laajentunut, monipuolistunut ja muuttanut muotoaan vuosien varrella. Mediasta on tullut sähköisempää, kun mukaan ovat tulleet tv:t ja tietokoneet. Tästä syystä niin painettu kuin sähköinenkin media on nykypäivänä osa monen lapsen ja nuoren elämää.

3.2 Mediakasvatuksen määritelmiä ja tavoitteita

Media ympäröi siis melkein kaikkien elämää ja sen määrä vain kasvaa, erityisesti sähköisen median. Se on osa lasten todellisuutta, rutiineja ja arkipäivää. Sähköisen median mukaan tulo on muuttanut lapsuuden sisältöjä (Pohjola & Johnson 2009, 18). Suorannan & Lehtimäen (2004, 2) mukaan media on mukana niin leikeissä, kuin peloissa, ihanteissa ja unelmissa. Nämä ovat esimerkkejä siitä, miksi mediakasvatus on tarpeellista nykypäivänä.

Kirjassa *Mediakasvatus kuuluu kuvaan*, sanotaan: "Mediakulttuurin lapset tarvitsevat mediakasvatusta" (2013, 4). Mediakasvatus on käsitteenä laaja ja sen voi määritellä monella eri tavalla. Yksi määritelmistä löytyy teoksesta *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa* (2008, 9). Siinä ajatuksena on, että mediakasvatuksessa pyritään vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja harjoitellaan mediataitoja. Tarkoituksena olisi, että lapsi pystyy hankkimaan tietoa medialla ja mediasta. Hän pystyy lukemaan erilaisia mediatekstejä, esimerkiksi internet-sivustoja. Hän hallitsee erilaisia medialaitteita, esimerkiksi lukulaitteita ja osaa arvioida lukemaansa ja näkemäänsä. Taitojen osa-alueet kehittyvät yksilöllistä tahtia. Nykyajan lapsista jotkut osaavat hallita medialaitteita paremmin kuin omat vanhempansa.

Pirjo Sallménin (2009, 19) mukaan mediakasvatuksessa painotetaan joskus liikaa teknisiä taitoja. Tämän takia jotkut aikuiset voivat luulla, että lapset, jotka osaavat käyttää erilaisia medialaitteita, ymmärtävät myös mediasisältöjä. Mutta lasten sosiaalisissa taidoissa ja tunteiden hallinnassa on vielä puutteita. Suorannan & Lehtimäen (2004, 10) mukaan lapset eivät osaa käsitellä mediasta saatua tietoa sen vaatimalla tavalla, sillä heille ei ole vielä kehittynyt kriittistä medialukutaitoa. Faktan ja fiktion erottaminen toisistaan on pienille lapsille vaikeaa, vaikka he osaisivatkin käyttää I-padia ja kuunnella sieltä lempisatuaan. Mediakasvatuksessa pitää ottaa huomioon, että lasten tekniset taidot voivat kehittyä nopeammin kuin muut taidot (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2007, 12). Suorannan & Lehtimäen (2004,113) mukaan lapset oppivat hyvin aikaisessa vaiheessa jo

esimerkiksi pelaamaan yksinkertaisia pelejä. Tästä huolimatta lapsi tarvitsee varsinkin aluksi apua ja tukea aikuisesta mediasisällön käsittelemisessä

Mediakasvatus on aina tavoitteellista toimintaa, eli sillä on aina jokin päämäärä. Tämä päämäärä tai tavoite on tärkeää pitää mielessä, kun suunnittelee mediakasvatusta (Higgins 2007, 51). Niinistön & Ruhalan mukaan (2006, 8) yksi tavoitteista voisi olla se, että pyritään vaikuttamaan tietoisesti yksilön tapoihin käyttää mediaa ja tulkita sitä. Pyritään siihen, että aikuinen auttaa, eikä lapsi joudu yksin kokemaan, tulkitsemaan ja käyttämään mediaa. Etenkin tulkitsemisessa aikuisten on oltava lasten apuna, sillä pieni lapsi ei osaa tulkita mediaa samoin kuin aikuinen. Mediakasvatus ei siis tarkoita vain medialaitteiden hallintaa, vaan medialaitteiden hallinta on usein osa mediakasvatusta (Sallmén 2009, 9). Medialaitteiden avustuksella lapsi voi esimerkiksi oppia ilmaisemaan itseään (Kylmänen 2010, 25). Lapset olisi myös hyvä tutustuttaa siihen, miten erilaiset mediatuotteet on tehty, miten esimerkiksi animaatioita tehdään. Näin lapset ymmärtäisivät vielä paremmin sen, että kyse on todellakin tehdystä asiasta, eikä todesta. Lapsille voi olla helpompi ymmärtää mediasisältöjä ja tekniikkaa, kun he tietävät myös jotain itse prosessista, siitä miten asiat tapahtuvat. (Suoninen 2004, 193).

Mediakasvatus kannattaa aloittaa jo pienenä, koska mitä aiemmin mediakasvatusta aletaan tehdä, sitä paremmin lapsi osaa myöhemmin säädellä mediasuhdettaan (Meidän media: ohjaajan opas 2010, 2). Mediakasvatukseen usein liitetään myös suojeleminen. Tärkeää on lasten suojeleminen sellaiselta mediasisällöiltä, joihin heidän ei ole syytä törmätä ja jota he eivät vielä pysty käsittelemään (Sallmén 2009, 10). Lapsille voi syntyä myös erilaisia mediapelkoja, joita aikuisten voi olla vaikea tunnistaa tai huomata. Näissä tilanteissa olisi tärkeää, että lapsi pystyisi kertomaan tai jollain tavalla ilmaisemaan, mikä pelottaa. Aikuisen ei saa vähätellä tilannetta, vaan hänen pitää kuunnella lasta ja auttaa tätä käsittelemään asiaa. Eri-ikäiset lapset tulkitsevat medioita omalla tavallaan ja myös pelot vaihtelevat sen mukaan (Salokoski 2007, 77).

Myös aikuiset voivat nähdä median uhkana ja pelottavana asiana. *Mediakasvatus kuuluu kuvaan* - kirjan (2013, 9) mukaan tämä voi johtua siitä, että suojele-näkökulma usein nostetaan korkealle, kun puhutaan mediasta ja mediakasvatuksesta. Mediakasvatus voidaan nähdä vaikeana asiana. Se on käsitteenä monelle uusi. Sen lisäksi se on myös laaja-alainen ja monipuolinen asia. Joidenkin aikuisten mediataidoissa olisi parannettavaa, eikä kaikkia aikuisia edes kiinnosta sähköisten medialaitteiden käyttö. Aikuisten ei silti pitäisi pelätä medialaitteita ja mediaa, vaan heidän kannattaisi asennoitua asiaan eri tavalla (Karlsson 2007, 28). Niin kuin Sirkku Kotilainen toteaa: ”Mediakasvatus on kuin kasvatusta yleensä” (2002, 34). Mediakasvatuksella tarkoitetaan myös erilaisten rajojen asettamista ja tuen antamista lapselle.

Mediakasvatuksen yhtenä päämääränä on, että jonain päivänä lapsi oppii itse suojelemaan itseään median vaaroilta, mutta aluksi hän tarvitsee siihen aikuista, joka opettaa hänelle nämä taidot. Aikuisen pitää olla aidosti kiinnostunut lapsen media käytöstä ja keskustella medioista lapsen kanssa (Niinistö & Ruhala 2007, 129). Pohjolan & Johnsonin (2009, 9) mukaan lapset kokevat sähköisen median usein mielenkiintoisena asiana, eivätkä he pelkää sitä. Pohjola & Johnson (2009, 21) sanovat: ” Lasten ja medioiden suhteessa ei ole kysymys hallitsemattomista luonnonvoimista vaan kulttuurista jota voi ohjata kasvattajien osaamisella ja taidolla”. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että kasvattaja voi vaikuttaa omalla kasvatuksellaan lapsen mediankäyttöön. Voidaan siis pyrkiä suojelemaan lasta haitalliselta aineistoilta ja opastaa lasta käyttämään mediaa järkevästi. Mediakasvatuksella voidaan saada lapsesta vastuuntuntoinen sähköisen ja painetun median käyttäjä ja ymmärtäjä. Media pitäisi pystyä näkemään apuna kasvatuksessa, asiana josta on hyötyä niin lapselle kuin aikuisellekin (Mediakasvatus kuuluu kuvaan 2013, 9). Media voi tukea ja helpottaa esimerkiksi uusien asioiden opettamista (Pohjola & Johnson 2009, 22). Aikuisen ei saisi ajatella niin, että hänen olisi heti tiedettävä kaikki mediasta, vaan niin aikuisen kuin lapsenkin tiedot kehittyvät mediakasvatuksen myötä. Samalla kun lapsi oppii, niin oppii aikuinenkin, niin lapsesta kuin mediasta. Mediakasvatus ei ole siis yksisuuntaista, vaan myös aikuinen hyötyy siitä.

Mustosen (2002, 66) mukaan mediakasvatuksen avulla lapsi voi oppia eläytymistä, toisen asemaan asettumista, tunnistamaan ja ymmärtämään omaa ja toisten käyttäytymistä, ilmeitä ja tunteita. Tätä voidaan harjoitella esimerkiksi niin, että lapsille näytetään erilaisia ilmeitä luettavasta satukirjasta ja kysytään lapsilta mitä tunteita ne ilmeet kuvastivat. Voidaan esimerkiksi sadun aikana kysyä, miksi sadun hahmo on vihainen ja miten tilanteen saisi ratkaistua. Voidaan myös tehdä niin, ettei paljasteta tunnetilaa ja annetaan lasten päätellä se. Sadun lopussa voidaan kysyä, mistä asiasta lapset ovatko viimeksi olleet vihaisia, miksi ja miten tilanne ratkesi. Tätä kautta lapset voivat saada myös uusia keinoja riitojen ratkaisuun. Lapset voivat eläytyä tarinan hahmojen kokemuksiin ja sen jälkeen jakaa omia kokemuksiaan toisten lasten kanssa. Näin lapset voivat saada uusia keinoja käsitellä asioita ja tulkita niitä.

Pirjo Sallménin (2009, 9) mukaan mediakasvatuksen yhtenä tarkoituksena on medialukutaidon kehittäminen. Se on paljon laajempi käsite kuin perinteinen lukutaito. Medialukutaito ei tarkoita vain kirjallisten tekstien lukemista ja ymmärtämistä vaan myös visuaalisten ja audiovisuaalisten tekstien lukemista, kuvien, äänien ja videoiden tulkitsemista (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Kyse ei ole pelkästään lukemisesta vaan myös tuottamisesta ja ilmaisusta, esimerkiksi siitä, että lapsi ilmaisee itseään piirtämällä. Pikku hiljaa piirtämisestä tulee yksityiskohtaisempaa tarkempaa ja piirustukset saavat merkityksiä (Kupiainen 2007, 20). Näin lapsi voi jo pienestä pitäen käsitellä ympäristöä, henkilöitä, tapahtumia ja kokemuksiaan. Niinistö & Sintonen (2007, 26) ehdottavat, että lapsen kokemuksista voidaan esimerkiksi tehdä sarjakuva. Tällöin lapsi saa sarjakuvan tekemisen avulla käydä läpi omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Kun lapsi saa ja voi tehdä itse, se herättää lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja motivoi osallistumaan.

Mediakasvatuksessa voidaan pyrkiä siihen, että lapselle kehittyy mediataju. Se tarkoittaa, että lapsi oppii ymmärtämään medianvaikutuksia ja mediakulttuuria. Tätä termiä käyttää esimerkiksi Taina Kylmänen kirjassa *Mediamylly* (2010, 9-10). Tarkoituksena on joka tapauksessa opettaa lapset jo pienestä pitäen lukemaan erilaisia mediatekstejä. Lopullinen päämäärä on se, että lukijalle kehittyisi jossain vaiheessa kriittinen medialukutaito. Lukija osaisi käyttää erilaisia medioita, tulkita

niitä, kyseenalaistaa, luoda uutta, erottaa faktan ja fiktion ja oppisi olemaan kriittinen mediankäyttäjäksi. Kriittisellä mediankäyttäjällä tarkoitetaan sitä, että osaa arvioida mediasisältöjä, esimerkiksi erottaa luotettavat lähteet. Ei riitä, että osataan vain toistaa lukemansa, vaan se pitää oikeasti ymmärtää (Kupiainen & Sintonen 2009, 31). Voidaan myös puhua mediakielitaidosta, eli lapsi osaa ilmaista itseään median avulla ja arvioida omaa mediankäyttöään (Kylmänen 2010, 12). Näiden mediataitojen harjoittelu tapahtuu hitaasti askel kerrallaan. Aikuisen on tärkeää muistaa, että opetettavat asiat ja lapselle oleelliset asiat pitää aina suhteuttaa lapsen ikään (Niinistö & Ruhala 2007, 133).

Lapsen kannalta yksi keskeisimmistä osista medialukutaidossa on se, että lapsi oppii erottamaan faktan ja fiktion toisistaan. Lapsi tiedostaa esimerkiksi sen, mikä on satua ja mitkä ovat tosielämän tapahtumia ja henkilöitä. Hän ymmärtää mikä erottaa sadun uutisesta. Seija Okkonen (2007, 67) kertoo, että nykyaikana faktan ja fiktion erottaminen on tullut yhä hankalammaksi ja joskus on vaikeaa vetää rajaa niiden välille. Pitäisi pystyä erottamaan, mikä tekee faktasta faktaa ja fiktiosta fiktioita ja mikä erottaa nämä asiat toisistaan. Oppiakseen erottamaan faktan ja fiktion, tunnistamaan epätoden ja toden, lapsi tarvitsee aikuisen mediakriittisyyttä avukseen. Tällainen erottelu ei koske pelkästään satuja vaan myös aineistoa, mitä löytyy esimerkiksi internetistä. Olisi tärkeää, että mediakasvatuksen tuloksena lapsi oppii erottamaan luotettavat lähteet. Tämä vaihe tulee vasta sen jälkeen, kun lapsi alkaa itse etsimään tietoa ja hänellä on jo jotain käsitystä siitä, mikä tekee sadusta sadun. Mutta se ei tarkoita, etteikö pienillekin lapsille voisi korostaa sitä, että kaikki mikä löytyy internetistä ei ole totta. Samaahan sanotaan heille jo tv-ohjelmistakin. Nykyaikana tämä ajatus pitää laajentaa koskemaan kaikkea mediasisältöjä.

Mediakasvatus täytyy aloittaa jo lapsena. Nykyajan lapset kasvavat ympäristössä, jossa media ja sen eri muodot ovat iso osa elinympäristöä. Median tarpeellisuus ja käyttäminen lisääntyy koko ajan ja maailma muuttuu mediakeskeisemmäksi. Mediakasvatuksen avulla opimme toimimaan ja elämään mediakulttuurissa (Niinistö & Ruhala 2006, 8-9). Taina Kylmäsen (2010,13) mukaan yhtenä pääasiana mediakasvatuksessa on se, että se on tavoitteellista toimintaa, sillä on aina päämäärä. Yksi päämäärästä on esimerkiksi se, että lapsi oppii kertomaan

aikuiselle kokemuksistaan mediasta, mitä tunteita ja ajatuksia mediasisällöt hänessä herättävät. Lapsi oppii tunnistamaan tunteensa ja hän tiedostaa, mihin hän tarvitsee mediaa. Näin lapsen tietoisuus mediaympäristöstä kasvaa ja kehittyy.

Aikuisten pitää antaa mahdollisuus mediakokemuksille ja niiden käsittelylle eikä pelätä mediaa ja mediakasvatusta. Sintosen & Niinistön (2007, 22-44) mukaan lisäksi aikuisen pitää toimia lapsen ohjaajana, auttajana ja tukena. Kun kyse tulee mediakasvatuksessa, aikuisen pitäisi miettiä, mitä lapsi jo osaa, mihin hän tarvitsee erityisesti opastusta. Olisi oleellista lähteä lapsen tarpeista. Tällöin lähtökohdانا pitäisi olla lapsen omat ajatukset, tunteet, kokemukset, tarpeet ja oikeudet itseilmaisuuun. Tämä ei ole aina mahdollista varsinkin jos mediakasvatus tapahtuu ryhmälle, mutta tämä on silti hyvä pitää mielessä.

Mediakasvatuksessa kannattaa edetä hitaasti, pienin askelin. Voidaan aloittaa ihan perinteisillä ja ei-teknisillä välineillä. Sintosen & Niinistön (2007, 29-30) mukaan mediakasvatusta voidaan miettiä myös siltä kantilta, että kyseessä on lapsen oma mediatuottaminen, jossa hyödynnetään median eri välineitä. Mediakasvatukseen voidaan liittää pari- tai kolmea eri asiaa, erilaisia välineitä, esimerkiksi ääntä ja kuvaa. Mediakasvatuksessa voidaan tutkia esimerkiksi uutisia. Ei ole niin väliä, mitä tutkitaan tai luetaan, kun vain pidetään mielessä ajatus siitä, että lapsi on toimija eli kaikki lähtee ja päättyy lapseen. Kun lapsi saa tehdä itse, hän saa paremman käsityksen siitä, miten asiat syntyvät ja mitä kaikkea voi itse tehdä. Lapselle ja aikuiselle on palkitsevaa huomata, mitä lapsi on saanut aikaan. Ehkä lapsi on oivaltanut jotain uutta. Lopuksi voidaan tarkastella sitä, mitä lapsi on tehnyt, käydä asiaa läpi. Lapsen mediataidot kehittyvät entisestään, kun hän saa itse toteuttaa ja suunnitella mediaesityksen.

3.3 Mediakasvatus kirjastossa

Yhtenä mediakasvatuksen paikkana toimii kirjasto ja mediakasvattajana kirjaston henkilökunta. Syitä siihen, miksi mediakasvatusta tarjotaan kirjastoissa on monia. Sallménin (2009, 10) mukaan yksi syy on se, että mediakasvatus kuuluu sinne, missä lapsi voi mediaa käyttää. Toisena syynä tähän on se, että kirjasto haluaa tukea omalta osaltaan elinikäistä oppimista, koska se on yksi kirjastojen

päämääristä. Elinikäiseen oppimiseen liittyy lukeminen ja tiedonhaku (Higgins 2007, 17). Kirjasto tarjoaa yleissivistystä myös sähköisessä muodossa ja se pyrkii kehittämään kriittistä medialukutaitoa (Sallmén 2009, 15). Higginsin (2007,40) mukaan kirjasto on aina ollut yksi niistä paikoista, mistä tietoa on totuttu hakemaan ja siksi tiedonhaku onkin osa kirjastossa tapahtuvaa mediakasvatusta. Kirjasto haluaa toiminnallaan kannustaa lapsia tiedonhakuun ja hyvän tiedon löytämiseen ja valintaan. Kirjasto haluaa ottaa myös huomioon lasten muuttuneet tavat etsiä tietoa, lukea ja oppia.

Sallmén (2009, 16-19) jakaa kirjastojen mediakasvatuksen neljään osa-alueeseen: informaationlukutaitoon, medialukutaitoon, pelilukutaitoon ja verkostoitumiseen. Informaatiolukutaidossa pidetään yllä perinteistä lukutaitoa ja opetetaan, tiedonhakuja. Medialukutaidossa otetaan huomioon lasten ja nuorten uudet ja muuttuneet toimintaympäristöt. Siinä on tarkoituksena parantaa lasten ja nuorten kykyä tulkita ja lukea erilaisia mediatekstejä. Pelilukutaidossa, lapsia opetetaan ymmärtämään pelien sisältöjä ja pelaamaan erilaisia pelejä. Samalla painotetaan ikärajojen noudattamisen tärkeyttä. Verkostoitumisessa, keskitytään sosiaaliseen mediaan, sen tulkitsemiseen ja siinä toimimiseen. Kaikkiin näihin osa-alueisiin liittyy tekijänoikeus, josta puhutaan jokaisen kohdalla erikseen.

Kirjastoissa mediakasvatus kohdistuu usein ryhmiin. Silloin pitää miettiä minkä ikäisille sitä ollaan pitämässä. Kirjastoissa mediakasvatus usein tehdään yhteistyössä koulun tai päiväkodin kanssa, jolloin kirjasto saa tietoonsa, mikä ikäluokka on kyseessä ja mitä he jo osaavat. Kirjastoille esitetään pyyntö siitä, mitä haluttaisiin lapsille opetettavan Tämän lisäksi on myös avoimempia mediakasvatustilanteita, joihin saa kuka vain lapsi osallistua. Näissä olisi hienoa, jos aikuisia olisi monta, ja näin jokainen lapsi saisi yksilöllisempää mediakasvatusta. Kun kirjasto tarjoaa mediakasvatusta, se voi samalla myös rohkaista lapsen vanhempia ja muita aikuisia mediakasvatuksen pariin. Kirjastossa voidaan kertoa, mitä se on ja näin tukea lapsen mediakasvatusta myös kotona.

Kirjastoissa mediakasvatus ei ole enää uusia asia, mutta silti sieltä löytyy edelleen työntekijöitä, joita kasvatus-termi pelottaa. He tiedostavat mediakasvatuksen tärkeyden, mutta pelkäävät, etteivät osaa ja ehkä kokevat ettei kasvattaminen kuulu kirjastoon. Kirjasto antaa mahdollisuuden kasvatukselle jo pelkästään

olemassa olollaan, sillä lainattavat materiaalit mahdollistavat asioiden oppimista ja oivaltamista. Kirjastosta usein myös puhutaan paikkana, jonka tarkoituksena olisi tukea ja avustaa elinikäistä oppimisprosessia. Se, että kirjasto antaa eväät tällaiselle prosessille, on jo jonkinlaista kasvattamista ja halua auttaa siinä.

Jotkut kirjastotyöntekijöistä ehkä kokevat ongelmaksi sen, että kun kasvatus-termi alleviivataan, niin tilanne muuttuu ja heidän pitäisi opettajien tapaan ruveta opettamaan tai kasvattamaan lapsia. He voivat kokea, että näin heidän työnkuvansa muuttuisi ja siitä tulisi raskaampaa ja vaativampaa. Mediakasvatuksessa ei ole koskaan ajatuksena, että se jäisi vain yhden tahon harteille, vaan että sitä tehtäisiin yhdessä toisten kanssa. Kirjasto koetaan luotettavana paikkana ja kirjastonhenkilökunta taitavina ja osaavina ihmisinä. Kirja on media, samoin kuin moni muukin aineistomuoto, mitä kirjastosta jo löytyy. Tarjoamalla näitä materiaaleja kirjasto kannustaa käyttäjiä erilaisten medioiden pariin.

Kirjasto on siis täynnä erilaista ja erimuotoista mediaa ja kulttuuria. Näiden asioiden takia kirjasto on luonteva ja hyvä paikka järjestää mediakasvatusta. Mediakasvatuksessa kasvatus-termin muokkaaminen voisi olla hyvä idea, esimerkiksi mediatunniksi tai mediahetkeksi. Tällöin sitä ei ehkä koettaisi niin vaikeana asiana.

Mediakasvatus olisi hyvä aloittaa jo pienestä pitäen kirjastoissa, vaikka kirjasto-opetuksen yhteydessä (Higgins 2007, 21). Sallménin (2009, 26) mukaan näin huolehditaan siitä, että lapsista kasvaa vastuullisia ja taitavia mediankäyttäjiä. Samalla vahvistetaan lasten suhdetta kirjastoon ja sen palveluihin. Mediakasvatusta antamalla kirjasto tukee lapsen kehitystä ja kasvua, suhdetta mediaan ja edesauttaa lasta hahmottamaan ja ymmärtämään mediaa. Higgins (2007, 21) sanoo, että media ja mediakasvatus voivat omalta osaltaan innostaa lapsia lukemisen ja kulttuurin pariin ja tukea jo lapsen alkanutta innostusta mediaa kohtaan. Sillä median ja mediakasvatuksen myötä kirjat voivat tarjota paljon muutakin kuin lukukokemuksen. Nykyajan lapsille ei usein riitä vain lukeminen, vaan he haluavat että siihen liitetään esimerkiksi nukketeatteria tai pelaamista. Kun mediakasvatuksen määrä lisääntyy pikku hiljaa kirjastoissa ja satutuokioissa, kirjasto näyttää että on mukana nykylasten maailmassa, koko ajan muuttuvassa

mediakulttuurissa (Mustikkamäki 2010, 10). Mediakasvatukseen voi kirjastoissa tiedonhaun lisäksi yhdistää vaikka mediavinkkauksen, jonka tarkoituksena on innostaa ala-aste-ikäisiä lapsia käyttämään kirjaston tarjoamia mediavälineitä. Kirjastonhoitajat voivat antaa ohjausta monipuoliseen ja turvalliseen median käyttöön (Pälvimäki & Perälä 2010, 51)

Päiväkoti, koti, kirjasto ja koulu ovat kaikki turvallisia ja hyviä ympäristöjä tutkia ja oppia mediasta, kehittää mediasuhdetta, kun niissä on joku joka opastaa lasta siinä (Kylmänen 2010, 20). Nämä ovat lapsille tuttuja paikkoja, vaikka ne eivät olisi ihan jokapäiväisiä ympäristöjä. Sallménin (2009,10) tekstistä ilmenee, että mediakasvatus on myös sisällytetty opetussuunnitelmaan. Hänen mielestään mediakasvatus kuuluu kaikkiin niihin paikkoihin, jossa lapsi on median kanssa tekemisissä. Tämän takia on luontevaa, että kirjastokin osallistuu mediakasvatukseen. Mediakasvattajana voi toimia kuka vain, joka tietää mediasta, sen sisällöistä ja sen käyttämisestä, eli medialukutaitoinen ihminen. Monet kirjastot ovat jo kauan aikaa tarjonneet ja tehneet mediakasvatusta, sitä ei ole vain aiemmin kutsuttu sillä nimellä. Tiedonhaun opetusta kirjastoissa ei ole mielletty mediakasvatukseksi. Tästä huolimatta jotkut kirjastot kokevat, ettei mediakasvatus kuulu heille (Sallmén 2009,11).

4. MEDIAKASVATUKSELLISET SATUTUOKIOT

4.1 Tavoitteellisuus korostuu

Satutuokioista kirjastoissa saadaan mediakasvatuksellisia, kun niihin integroidaan mediakasvatusta (Kylmänen 2010, 10). Niistä tulee mediakasvatuksellisempia, kun satua käydään jollain tavalla läpi, eikä vain lueta. Yksi konkreettinen esimerkki löytyy kirjasta *Mediamylly* (Kylmänen 2010, 100). Siinä käytettiin Tiina & Sinikka Nopolan kirjaa Risto Räppääjä & Villi kone (2006). Siinä päähenkilöstä tulee peliriippuvainen. Kirjan avulla voitiin puhua mediasta ja sen yhdestä negatiivisesta vaikutuksesta. Samalla voidaan myös keskustella medianvälineistä, mediakäyttötavoista, ihmisten välisestä yhteyden pidosta ja itsensä ilmaisemisesta. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan esimerkiksi jutella sadusta ja sen sanomasta tai sen aiheuttamista tunteista. Sadut ovat usein toimiva tapa käydä läpi esimerkiksi kateutta. Voidaan miettiä mistä kateus johtuu, mistä ollaan oltu kateellisia ja keksiä keinoja sille, miten kateutta voisi lieventää tai olla näyttämättä sitä. Jos kyse on isommasta asiasta, esimerkiksi kuolemasta, sen käsittelystä kannattaa ilmoittaa vanhemmille etukäteen. Mutta näin isoja asioita voi olla vaikea käsitellä kirjaston vaihtuvissa lapsiryhmissä. Tämän takia tällaisia tuokioita voisi kirjastossa esimerkiksi järjestää jonkinlaisena projektina ja pidempänä prosessina.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan kertoa satuja eri tavoilla, eri metodien välityksellä (Pälvimäki & Perälä 2010, 51). Sadun läpikäyminen voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että se näytellään, joko lapset tai sitten sadun kertojat näyttelevät. Satu siis voidaan kertoa jollain perinteisestä poikkeavalla tavalla. Satu voidaan vaikka näytellä nukeilla tai havainnollistaa jollain leluilla tai improvisaation keinoin. Satua voidaan myös käydä läpi ennen satua, sadun aikana tai sadun jälkeen. Sadun lukija voi esimerkiksi esittää kysymyksiä satuun liittyen. Lukija voi tarkistaa esimerkiksi sadun jälkeen ovatko lapset olleet kuulolla, mitä he siitä muistavat ja ymmärsivätkö he tarinan. Sadun jälkeen voidaan puhumisen lisäksi esimerkiksi piirtää sadun herättämiä ajatuksia ja niitä voidaan käydä läpi.

Piirtäminen voidaan myös tehdä ennen sadun kertomista, niin että lapset saavat kuulla esimerkiksi sadun nimen tai aiheen mihin satu liittyy ja sitten piirtää siitä mitä mieleen tulee.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan myös vaikka puhua mediasta, sen aiheuttamista tunteista, kokemuksista ja ajatuksista. Tällaista tuokiota voisi ehkä kutsua juttutuokioksi, johon voidaan sitten liittää satu tai vaikka runo. Mediakasvatuksellisen satutuokion pääasia ei olekaan kuunteleminen vaan puhuminen. Tärkeää on se, että lapset saavat kysellä, ihmetellä ja olla äänessä jos he niin tahtovat. Heidän viihtyvyytensä ja aktivoimisensa on oleellista. Joillekin nykyajan lapsille tuottaa vaikeuksia keskittyä, istua hiljaa ja kuunnella satua. Jos heille tarjotaan jotain tekemistä ja jotain seurattavaa, he voivat saada kokemuksen, jonka he kokevat mielenkiintoisena. Tärkeää on, että lapsille annetaan mahdollisuus itseilmaisuuksiin, mahdollisuus toteuttaa itseään. Tämä on tärkeää, koska pitäjät eivät tee satutuokioita itseään tai kirjastoa varten, vaan se tehdään lapsille ja heitä ajatellen.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa - kirjassa (2008, 21) mediakasvatukselliset satutuokioiden jaetaan tehtävätyyppiensä mukaan. Tuokio voi olla analysoiva, jolloin siinä mietitään mikä on totta ja mikä ei, mikä erottaa faktan fiktiosta. Se voi olla pohtiva, jossa mietitään sadun sisältöä. Tuokio voi olla keskusteleva, eli jutellaan asioista yhdessä. Tällaisen tuokion avulla lapsi voi oppia kuuntelemaan toisten mielipiteitä ja ilmaisemaan omiansa. Tuokio voi olla myös toiminnallinen. Tällöin tuokioon yhdistetään liikuntaa ja kartutetaan lapsen motorisia taitoja. Vähän isommille lapsille voidaan järjestää suojelullinen tuokio. Siinä painotetaan median vaaroja ja opetetaan lasta liikkumaan turvallisesti internetissä tai käyttämään mediavälineitä turvallisesti. Sen lisäksi on julkinen tehtävätyyppi, jossa lopullisena tavoitteena on julkaista se, mitä lapset ovat tuokioissa tehneet. Voi olla kannattavaa yhdistellä näitä erilaisia tehtävätyyppejä ja tehdä niistä toimiva kokonaisuus, josta sitten muodostuu mielenkiintoinen mediakasvatuksellinen satutuokio.

Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin voidaan myös yhdistää pientä kouluaineiden opetusta, vaikka kyseessä onkin esikouluikäiset ja sitä nuoremmat. *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa* - teoksessa (2008, 22-25) esitellään tällaisia ideoita.

Taidekasvatusta yhdistetään useimmiten mediakasvatuksellisiin satutuokioihin. Se voi tarkoittaa musiikin käyttöä tuokioissa tai esimerkiksi sitä, että näytellään, tehdään nukketeatteria tai tanssitaan. Tuokioon voi liittää helppoja ja pieniä matemaattisia harjoituksia. Siihen voi yhdistää myös luonnontiedettä. Voidaan esimerkiksi kertoa satu puista ja opetellaan niiden nimiä, mietitään miten luonto kuvataan saduissa ja millainen luonto on oikeasti. Tuokioon voi liittää historiaa, kun kerrotaan satu esimerkiksi varjoteatterin keinoin ja kerrotaan miten satuja esitettiin ennen. Voidaan myös keskustella siitä miten vanhat ja uudet sadut eroavat toisistaan.

Mediakasvatuksellinen satutuokio on sisällöltään laajempi. Se antaa kirjastonhoitajalle mahdollisuuden sisällyttää siihen melkein mitä vain, mikä voi edistää lapsen mediataitoja. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa on hyvä käyttää hyväksi mediavälineitä ja niiden antamia mahdollisuuksia. Satu voidaan lukea esimerkiksi tietokoneelta ja näin vanhoistakin saduista voidaan saada samalla hieman nykyaikaisempia. Sadun taustalla voidaan näyttää esimerkiksi videota, kuvia tai kuunnella musiikkia. Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin voi yhdistää jonkin sähköisen mediavälineen opetusta. Esimerkiksi pienelle ryhmälle voi tuokion lomassa opettaa hieman hiiren käyttöä. Mediavälineenä voi myös olla esimerkiksi kamera tai ääninauhuri. Samalla voidaan opettaa lapsille myös hieman historiaa, kun kerrotaan millaisia kameroita on ollut ennen.

4.2 Rajanvetoa perinteisen ja mediakasvatuksellisen satutuokion välillä

Perinteiset satutuokiot ja mediakasvatukselliset satutuokiot eroavat toisistaan tarkoituksensa, päämääränsä takia. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa, niin kuin mediakasvatuksessa muutenkin, on aina jokin päämäärä. Siinä on jokin tavoite, jokin asia mikä halutaan saavuttaa. Tavoitteet voivat olla osatavoitteita tai suurempia kokonaisuuksia. Tärkeimpinä ja pitkä-aikaisimpina tavoitteina voidaan pitää kriittistä medialukutaitoa. Päämääränä on kehittää tarha-ikäisten mediankäsittelytaitoja, medialukutaitoa ja sen lisäksi taitoa tuottaa itse mediasisältöjä (Pälvimäki & Perälä 2010, 50). Näin edistetään sitä, että lapsesta tulee taitava eri medioiden käsittelijä ja tulkitsija. *Mediakasvatus materiaalia*

kirjaston ammattilaisille - kirjassa (4,2010) mediakasvatuksellisia satutuokioita kutsutaan mediatunneiksi. Nimitys tulee siitä, että siinä keskitytään painetun median sijaan sähköiseen mediaan, eli mediavälineisiin ja sisältöihin. Mediatunneilla voidaan myös itse tehdä mediasisältöjä.

Perinteisillä satutunneilla usein keskitytään itse sadun lukemiseen, eikä satua ehkä aina käsitellä mitenkään, eikä siihen välttämättä liitetä muuta. Voi myös olla, että sadun lukemiseen liitetään yksi asia, joka hieman aktivoi lapsia, mutta ei ehkä käsittele satua. Mediatunneilla, mediakasvatuksellisissa satutuokioissa, ideana on, että lapset saavat irti tuokiosta muutakin kuin vain kulttuurisen kokemuksen. Itse haluan kutsua kyseisiä mediatunteja mediakasvatuksellisiksi satutuokioiksi, koska se kuvaa minusta paremmin sitä, mistä on kyse. Se antaa mahdollisuuden sille, että satutuokiossa voidaan käyttää myös painettuja medioita hyväksi. Eroja perinteisten satutuokioiden ja mediakasvatuksellisten löytyy myös siinä, miten satu kerrotaan, mitä sitä ennen, sen aikana ja sen lopuksi tapahtuu.

Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin on sisällytetty monia asioita, jotka aktivoivat lapsia. Ne sisältävät asioita, tekemisiä joiden avulla lapsi kokee olevansa osa satutuokiota. Melkein aina perinteisissäkin satutuokioissa lasta on jollain tavalla aktivoitu, mutta se on aluksi ollut pienimuotoisempaa ja yksinkertaisempaa. Usein lasten aktivointi on myös ollut hyvin samantapaista. Aktivointi on voinut olla joka kerta sama, eli esimerkiksi piirtäminen sadun jälkeen tai parin kysymyksen esittäminen lapsille tai venyttely. Näitä kaikkia tapoja on myös voitu käyttää yhdessä. Perinteinen satutuokio voisi olla esimerkiksi sellainen, että luetaan lapsille satu, jota elävöitetään muokkaamalla omaa ääntä. Välillä otetaan lapset mukaan, esimerkiksi pyytämällä heitä matkimaan jotain ääntä. Lopuksi lasten kanssa jumpataan ja nimetään liikkeet satuun sopiviksi. Tällaisissa tuokioissa voi vaarana olla, että jotkut lapset ovat levottomia. Jos tuokio pidetään avoimessa tilassa, voi olla, että lapsen huomio kiinnittyy väärin asioihin. Siksi on tärkeää tuokiota suunniteltaessa ottaa huomioon tila ja sen vaatimukset. Tällaisen tuokion pitäminen on eräänlaista kasvatusta, mutta se ei ole mediakasvatusta. Perinteiset satutuokiot ovat etukäteen suunniteltuja, taidolla toteutettuja ja lapsia ajatellen tehtyjä. Mutta joskus lapset kaipaavat paljon tekemistä ja osallistumista, sillä osa nykyajan lapsista kaippaa enemmän virikkeitä satuun. He ovat tottuneet siihen, että

ympärillä tapahtuu paljon. Jotkut lapsista haluavat, että niin silmillä kuin korvilla ja ehkä käsilläkin on jotain tekemistä. Mutta lapsia on myös hyvä opettaa keskittymään ja hiljentymään, seuraamaan satua ja sen tapahtumia. Tällöin perinteisempi satutuokio on paikallaan. Silti tähän vastapainoksi on hyvä olla olemassa myös mediakasvatuksellisia satutuokioita, aktiivisempia tuokiota, jotka ovat eri tavalla tavoitteellisia.

Kun satutuokioon lisätään tekemistä ja osallistumista, samalla satutuokioiden sisältö karttuu. Joskus voi myös olla, että kirjastotyöntekijä pitää tietämättään mediakasvatuksellista satutuokiota. Hän suunnittelee tuokion tarkasti, miettii tavoitteensa, yhdistelee siihen erilaisia asioita, joilla lapset otetaan mukaan. Hän yhdistelee erilaisia taiteen muotoja, ehkä keskustelee tuokiossa lasten kanssa ja lopuksi vielä kysyy kaikkien mielipidettä. Voi myös olla, että kyseessä on pidempi projekti, jota hän ei sen takia ajattele mediakasvatukselliseksi satutuokioksi. Mediakasvatuksellista satutuokiota ei rajaa aika, paikka eikä pitäjä. Kyseessä voi olla yhteistyöprojekti päiväkodin kanssa, joka kestää pitkiäkin aikoja ja sen lopuksi työ esimerkiksi esitellään muille. Kyseessä voi myös olla pidempi projekti, jossa ei ole mitään konkreettista tavoitetta tai lopputulosta, vaan kyseessä voi olla esimerkiksi lapsen rohkeuden lisääminen, jota voi olla vaikea mitata.

Mediakasvatuksellisen ja perinteisemmän satutuokion raja voi olla häilyvä. Jonkinlainen rajanveto on tärkeää. Näin herätetään satutuokioiden pitäjät miettimään pitämiään satutuokioita ja ehkä muokkaamaan niitä tai järjestämään rinnalle toisenlaisia. Pitäjät joskus määrittelevät mediakasvatuksellisen satutuokion hyvin rajaavasti ja yksiulotteisesti. He ajattelevat, että se on mediakasvatusta vain, jos siinä opetellaan sähköisen median käyttöä. Jossain tilanteissa tuokion pitäjä voi vähätellä omaa tuokiotaan. Hän voi ajatella mediakasvatuksellisen satutuokion liian laajaksi, sellaiseksi jossa on ihan kaikkea. Kyse voi olla siitä, millaisena itse satutuokionsa näkee, millaisena muut sitä pitävät ja millaiseksi käsittää mediakasvatukselliset satutuokiot. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa myös aikuinen saa satutuokioista jotain. Usein hän myös tutustuu paremmin lapsiin, kun lapset saavat osallistua enemmän.

5. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TULOKSET

5.1 Teemahaastattelu

Käytän opinnäytetyössäni kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskeisinä menetelminä ovat haastattelu ja sen litterointi (Metsämuuronen 2006, 88). Käytän työssäni menetelmänä haastatteluja, tarkemmin sanottuna teemahaastatteluja. Haastatteluihin päädyin, koska lomakekyselyn tekeminen aiheesta olisi ollut hyvin hankalaa, sillä tarvitsen työhöni laajoja vastauksia. Harva kirjasto pitää täysin samanlaisia satutuokioita. Haastattelujen avulla saadaan syvällisempää ja laajempaa tietoa asioista (Hirsijärvi & Hurme 1991, 36). Työssäni jokainen haastateltava on tärkeä, toisin kuin lomakekyselyissä, joissa ei haittaa, jos yksi ei vastaa, koska haastateltavia on yleensä vähemmän kuin kyselyihin vastaajia. Haastatteluissa työläin vaihe on litterointi, eli haastattelun puhtaaksi kirjoittaminen. Siksi on suotavaa, ettei haastateltavia ole kovin monta. Kysymyksiä on 11, sillä siten pääasia pysyy selkeämpänä eikä haastattelun punainen lanka katoa. Näin haastateltavan kanssa voi keskittyä paremmin näihin yhteentoista kysymykseen, eikä tarvitse kiirehtiä vastaamista. Kun kysymysten määrän rajaa alle kahteenkymmeneen, lisäkysymykset eivät haittaa (Gillham 2000, 9).

Tutkimukseni kannalta yleistysten tekeminen ei ole järkevää, sillä jokainen kirjasto ajattelee mediakasvatuksesta hieman eri tavalla ja toimii sen mukaan. Yleistäminen ei siis antaisi varmaa ja paikkaansa pitävää tietoa asioista. Aiheestani ei myöskään ole saatavilla paljoa materiaalia suomalaisesta näkökulmasta eikä suomalaisia tutkimustuloksia. Haastattelujen avulla saan siis uutta ja tämän hetkistä tietoa asioista. Haastattelujen avulla voi saada vahvistusta jo oppimilleen ja löytämilleen tiedoille (Gillham 2000, 2). Haastattelujen avulla saa kuvauksia tuokioista. Niiden kautta saa myös nostettua esiin mielipiteitä ja erilaisia näkökulmia asioihin. Tätä myös Hirsijärvi & Hurme (1991, 15) korostavat. Haastatteluilla rikastutetaan tutkimusta, koska siten siitä tulee laajempi (Gilham 2000,16). Näiden asioiden takia haastatteluiden tekeminen on välttämätöntä.

Käytin teemahaastattelua, josta kertovat esimerkiksi Hirsijärvi & Hurme (1991, 36). Teemahaastattelu on nimensä mukaan jokin tietty teema. Opinnäytetyössäni teemana ovat mediakasvatukselliset satutuokiot ja perinteiset satutuokiot. Näiden teemojen ympärille rakennetaan haastattelu. Teemahaastatteluissa on tiettyjä kysymyksiä, jotka kysytään ja jotka ovat teeman kannalta oleellisia ja loput kysymykset ovat vapaammin valittavissa ja muokattavissa. Tekemäni teemahaastattelut olivat puolistrukturoituja. Puolistrukturoidusta haastatteluista puhuu esimerkiksi Gray (2000, 20). Hänen mukaansa se tarkoittaa, että haastattelut eivät aina noudata samaa kaavaa ja kysymykset ja niiden järjestys voivat vaihdella. Näin haastattelijalla on mahdollisuus tarkentaa vastauksia eli tehdä lisäkysymyksiä, että saadaan kaikki tarpeellinen tieto kasaan. Haastattelija voi myös jättää osan kysymyksistä kysymättä, tilanteen mukaan. Aihe on sellainen, mihin ei ole oikeita ja vääriä vastauksia, sillä ei ole vain paria tapaa tehdä satutuokioita. Tämän takia kysymysten on oltava helposti muokattavissa vastausten mukaan. Teemahaastatteluissa on mahdollista ja tarkoitus tehdä paljon avoimia kysymyksiä. Täten saadaan syvempiä vastauksia. Puolistrukturoitu haastattelu on hyvä vaihtoehto myös siksi, että haastateltavia on alle kaksikymmentä (Hirsijärvi & Hurme 1985, 15).

Haastattelujen jälkeen kirjoitin haastattelut puhtaaksi eli litteroin ne. Tämä tarkoittaa aineiston muuttamista kirjoitettuun muotoon (Ruusuvuori 2005, 16). Tuomen & Saarijärven (2002, 105) mukaan aineisto kannattaa tämän jälkeen ryhmitellä, eli laittaa vielä erikseen omien otsikoidensa alle. Tällöin ei haittaa, vaikka aihe olisi haastattelun aikana hieman hyppinyt asiasta toiseen. Teemahaastattelussa tällaista asiasta toiseen hyppimistä ei estetä, vaan avoimen haastattelun tavoin annetaan haastateltavan puhua asioista laajemmin.

Litteroinnissa purin kysymykset paperille ja ryhmittelin ne. Tällöin kysymykset ja vastaukset on helppo laittaa omiin ryhmiinsä. Tämä tekee haastattelun käsittelemisestä ja jäsentämisestä helpompaa. Samalla se tekee lopputuloksen lukemisesta selkeämpää ja samalla tekstistä tulee johdonmukainen. Näin myös huomaa helpommin samankaltaisuudet eikä tarvitse kirjoittaa samoja asioita uudestaan, vaan voi keskittyä eroavaisuuksiin (Gillham 2000, 78).

En käyttänyt haastatteluissa haastateltavien nimiä, vaan termejä haastateltava 1, haastateltava 2, ja niin edelleen. Näin lukija pysyy paremmin mukana siinä kuka on mitäkin sanonut. Toinen vaihtoehto olisi ollut ammattinimekkeiden käyttö, mutta niillä ei ole työni kannalta niin väliä. Ennen haastattelua kerroin haastateltavalle, mikä on opinnäytetyöni aihe ja syyn haastatteluille (Ruusuvuori 2005, 24).

5.2 Haastattelututkimuksen toteutus

Haastateltavien löytäminen ei ollut helppoa ja jouduin tekemään paljon etsintää löytääkseni sopivia haastateltavia. Etsiessäni haastateltavia törmäsin moneen "ei ole ja ei pidetä" – vastaukseen. Osasinkin odottaa sitä, sillä tiedän, että mediakasvatukselliset satutuokiot ovat Suomessa vielä aika uusi asia. Huomasin myös, kuinka outo käsite on kyseessä. Osa ei tiennyt, mitä mediakasvatuksellinen satutuokio tarkoittaa tai käsitti sen eri tavalla, vain sähköistä mediaa koskevana. Muutama pyysi minua selventämään termiä, jolloin tein niin. Haastateltavia sain 12. Osa haastateltavista oli pitänyt mediakasvatuksellisia satutuokioita. Osa oli sellaisia, jotka eivät olleet itse niitä koskaan pitäneet, mutta tiesivät niistä. Joukossa oli myös sellaisia, jotka eivät olleet kuin kuulleet käsitteen mediakasvatuksellinen satutuokio.

Haastateltavieni ammattinimikkeissä oli hieman hajontaa, minkä takia oli järkevää numeroida haastateltavat. Haastateltujen ammattinimikkeet jakautuivat seuraavasti: yksi pedagoginen informaatikko, yksi tietopalveluvirkailija, kaksi kirjastonhoitajaa, kaksi kirjastonjohtajaa, yksi palvelupäällikkö, yksi kirjastosihteeri, kaksi erikoiskirjastovirkailija, yksi erikoiskirjastonhoitaja ja yksi suunnittelija.

Haastatteluista viisi tein paikan päällä kirjastoissa. Kävin paikan päällä Helsingin kahdessa kirjastossa, toisesta sain yhden haastattelun ja toisesta kolme. Sen lisäksi kävin yhdessä Seinäjoen kirjastossa haastattelemassa. Loput haastattelut tein sähköpostin välityksellä. Näin siksi, että se oli molemmille osapuolille helpompaa.

Haastattelujen avulla selvitin, miten eri tavoilla eri ihmiset mediakasvatukselliset satutuokioiden käsittivät ja millaisina he pitivät omia tuokioitaan tai näkemiään tuokiota. Haastattelukysymyksiä oli yksitoista, mutta kysymykset ja haastattelujen pituus vaihtelivat sen mukaan, mitä haastateltava vastasi ja oliko hän pitänyt mediakasvatuksellisia satutuokiota vai ei (Liite). Haastattelussa kysyin esimerkiksi heidän taustastaan satutuokioiden pitäjinä. Tiedustelin myös kuka heillä tuokioita pitää ja onko heillä yhteistyötä esimerkiksi tarhojen kanssa. Lisäksi kysyin myös ovatko he käyneet kursseja mediakasvatuksesta. Halusin myös tietoa siitä, millaista palautetta he ovat saaneet ja mitä toiveita lapsilla ja aikuisilla on ollut. Näiden lisäksi kysyin jokaiselta haastateltavalta millaisena he näkevät satutuokioiden tulevaisuuden.

5.3 Haastattelututkimuksen tulokset

Kaksi ensimmäistä kysymystä käsittivät ammattinimikkeitä ja sitä kuinka kauan haastateltava oli satutunteja pitänyt. Ammattinimikkeet olivat: yksi pedagoginen informaatikko, yksi tietopalveluvirkailija, kaksi kirjastonhoitajaa, kaksi kirjastonjohtajaa, yksi palvelupäällikkö, yksi kirjastosihteeri, kaksi erikoiskirjastovirkailijaa, yksi erikoiskirjastonhoitaja ja yksi suunnittelija. Satutunteja oltiin pidetty kahdesta vuodesta kolmeen kymmeneen vuoteen, eli siinä oli suurempaa vaihtelua. Näkemyksissä ei siitä huolimatta ollut niin paljoa eroa.

Oletteko pitäneet mediakasvatuksellisia satutuokioita? Millaisia? Osa haastateltavista oli näitä tuokioita pitänyt ja osa ei. Oli hyvä, että sain haastateltavikseni kumpiakin. Näin sain tietoa siitä, eroavatko pitäjien mielipiteet toisistaan sen takia, ettei tuokioita oltu pidetty. Huomasin, että oli henkilöitä, jotka tiesivät aika hyvin mistä oli kyse vaikka he eivät itse olleet mediakasvatuksellisia satutuokioita koskaan pitäneet. Jotkut eivät olleet kuulleet koko sanaa tai he olivat epävarmoja siitä, mitä se tarkoittaa. Yksi haastateltava pyysi minua selkeyttämään käsitettä. Avattuani mediakasvatuksellisen satutuokion käsitettä hän alkoi epäröidä oliko hän ehkä sittenkin pitänyt tällaisen satutuokion. Tämä ei olisi mahdotonta, sillä osa haastateltavista ajatteli mediakasvatukselliset satutuokioiden painottuvan jollain tavalla sähköiseen mediaan.

Mediakasvatuksellisia satutuokioita oli pidetty hyvin monenlaisia. Osassa oli ollut mukana jokin sähköisen median laite ja oltiin esimerkiksi opeteltu pelaamaan jotain peliä. Haastateltavan 11 kirjastossa puhuttiin mediatuokioista eikä mediakasvatuksellisista satutuokioista. Tällainen nimitys ei ainakaan luo kirjastolle paineita kasvatusoletusten takia, vaikka tällaisessakin tuokioissa on myös kyse mediakasvatuksesta. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa oltiin esimerkiksi tutkittu ääniä, niiden tuottamista ja erilaisia äänen tallennusvälineitä. Kun juttelin asiasta haastateltava 11 kanssa, hän kertoi, että teemat ovat tärkeitä asioita kaikenlaisissa satutuokioissa. Teema toimii yhdistävänä tekijänä ja antaa tuokiolle jonkin punaisen langan, idean jonka ympärille tuokio voidaan rakentaa. Heillä oltiin pidetty esimerkiksi sellaisia tuokioita, joissa lapset olivat toimineet sadun kertojina.

Eroavatko mediakasvatukselliset satutuokioiden teistään jotenkin perinteisistä?

Miten? Osa haastateltavista näki, ettei tuokio ole mediakasvatuksellinen ellei siinä ole tietokoneita, I-padeja tai muuta vastaava mukana. Tuokioissa olisi siis oltava mukana jokin sähköisen median väline, tai sitten tuokiossa opetettaisiin niiden käyttöä. Haastateltava 8 sanoi, että mediakasvatuksellisuus tulee siitä, kun tuntia on jotenkin laajennettu mediavälineiden avustuksella. Hän painotti sitä, että rajanveto on todella vaikeaa.

Kaikki haastateltavat eivät ajatelleet kirjoja medioina, tai ainakaan sellaisina medioina, joista oli kyse mediakasvatuksellisissa satutuokioissa. Joidenkin mielestä perinteisemmät satutuokioidenkin olivat jollain tasolla mediakasvatuksellisia satutuokioita, mutta he eivät silti laskeneet pitämiään satutuokioitaan sellaisiksi. Tämän takia osa haastateltavista koki hankalana määrittellä, mitä eroa näillä tuokioilla on ja mikä ylipäättänsä tekee satutuokiosta mediakasvatuksellisen. Osa sanoi, että mediakasvatuksellisessa satutuokiossa pitää olla kasvatuksellinen ote. Perinteisissä ei ole niin opettavaista otetta, vaikka sadussa voikin jokin opetus itsessään olla. Haastateltava 9 mielestä erona oli se, että mediakasvatuksellisissa satutuokioissa käsitellään jotain asiaa. Osa näki mediakasvatukselliset satutuokioidenkin sellaisina tilanteina joissa on sähköinen mediaväline jollain tavalla mukana. Haastateltava 3:n kirjastossa oltiin otettu mukaan esimerkiksi youtube-videot. Jotkut näkivät mediakasvatukselliset satutuokioidenkin laajempaan asiaan ja pitivät myös

kirjaa mediana. Haastateltava 4 sanoikin, että kaikki satutuokiot ovat mediakasvatuksellisia, jos kirjoja tutkitaan ja satujen teemoja käsitellään lasten kanssa.

Haastateltava 12 mielestä erona oli se, että mediakasvatukselliset satutuokiot ovat monipuolisempia ja lapset saavat osallistua tuokioon enemmän. Haastateltava 4:n mielestä mediakasvatuksellisten satutuokioiden olisi tärkeää tarjota lapsille elämyksiä. Hänen mielestään perinteisissä satutuokioissa näitä ei tarjottu tarpeeksi, vaan keskityttiin enimmäkseen sadun lukemiseen. Haastateltava 11 näki, että mediakasvatuksessa yleensäkin on tavoitteena kehittää lapsen mediataitoja. Hän yhdisti siihen niin painetun kuin sähköisenkin median. Hänestä tuokiosta tekee mediakasvatuksellisen se, että tuokiota elävöitetään lasten avulla, eli lapset tekevät asioita, esimerkiksi tuottavat ääniä sadun aikana. Näin tekemällä lapsesta tulee tärkeä osa tuokiota, hän saa olla mukana tuokion tekemisessä.

Haastattelussa tuli esiin myös se että, perinteisessä satutuokiossa olisi enemmän kysymys rauhoittumisesta, kielen rikastuttamisesta ja oman kulttuurin oppimisesta. Kun taas mediakasvatuksellisessa satutuokiossa nähtiin olevan tavoitteellisempaa toimintaa. Haastateltava 5 otti myös esiin sen, että tarvittaisiin ehkä jonkinlaista seurantaa, jolla voitaisiin tutkia onko tuokiolle asetettu tavoite saavutettu. Perinteisissä satutuokioissa nähtiin suuri merkitys lapsen kielen kehityksen kannalta. Perinteinen satutuokio myös opettaa rauhoittumaan ja keskittymään itse satuun. Mediakasvatukselliset satutuokiot kannustavat lapsia tuottamaan itse.

Mediakasvatukselliset satutuokiot nähtiin usein tavoitteellisempina. Haastateltava 2 toi esiin sen, ettei tällaisia satutuokiota pidettäisi vain sen takia, että on pakko. Eikä saisi pitää mediakasvatuksellisen satutuokion pitoa itsessään tavoitteena. Tavoitteen pitää olla jokin muu, jollain tavalla kasvatuksellinen. Haastateltava 6 sanoi, että pohjana on aina kuitenkin tarina, johon sitten liitetään erilaisia asioita. Painotettiin tarinan huomioimista ja tärkeyttä jollain tapaa, vaikka mukana olisi paljon muuta.

Pidetäänkö teillä perinteisiä satutunteja? Jos ei niin, pitäisikö niitä pitää?
Melkein kaikissa haastateltavieni kirjastoissa pidettiin perinteisiä satutuokioita.

Joko pidettiin vain niitä tai sitten niiden rinnalla oli mediakasvatuksellisia satutuokioita. Haastateltavista suurin osa toivoi, etteivät nämä olisi toisiaan pois sulkevia asioita, että voitaisiin järjestää molempia. Uskon, että se on myös vanhempien ja lasten toive. Perinteisen satutuokion nähtiin olevan tärkeä monesta syystä. Se voi saada lapsen keskittymään itse satuun eikä kaikkeen muuhun, mitä sadun ympärillä tapahtuu. Voi myös olla, että vanhemmatkin saavat tällöin uppoutua paremmin lapsen kanssa satuun. Voi myös olla, että lapsi pitää enemmän perinteisestä kuin mediakasvatuksellisesta satutuokiosta. Tämänkin takia olisi tärkeää pitää kirjastossa molempia tuokioita, näin luotaisiin lapsille vaihtoehtoja.

Niin perinteisiin satutuokioihin kuin mediakasvatuksellisiin tuokioihin oltiin yhdistelty monenlaisia asioita. Satutuokion pitäjillä oli ollut vain mielikuvitus ja kirjastojen tilat rajana. Tuokioissa oltiin käytetty esimerkiksi nukketeatteria, musiikkia, näyttelemistä, keskustelua, jumppaa, askartelua ja diaprojektoreita. Monessa tapauksessa oli yhdistelty montaa näistä toisiinsa. Mediakasvatuksellisissa ja perinteisissä satutuokioissa oli käytetty niin uudempaa kuin vanhempaakin sähköistä mediaa yhdessä ja erikseen. Erilaiset mediat olivat tukemassa toisiaan ja laajentamassa tuokion ja tarinan sisältöä. Haastateltava 8 oli omissa tuokioissaan käyttänyt draamaa ja improvisaatiota. Haastatteluista kävi ilmi, että pitäjät myös uskaltavat kokeilla uutta ja tehdä paljon itse. Lasten ajateltiin olevan aina etusijalla. Mutta tämä ei tullut yllätyksenä, nimittäin näin sen oletinkin olevan. Haastateltavat halusivat tehdä satutuokiosta monipuolisia kokemuksia, joissa lapset saisivat olla mukana monilla eri tavoilla.

Vaikka kysymyksissäni ei ollut mainintaa mediakasvatuksellisten satutuokioiden ongelmista ja syistä miksi niitä ei pidetä, syitä tuli esiin muiden kysymysten lomassa. Mediakasvatuksellisten satutuokioiden pidossa ongelmaksi voi nousta se, että mediakasvatus ja mediakasvatukselliset satutuokioidet ovat uusia asioita niin kirjastonhoitajille kuin asiakkaillekin. Tämän takia ne eivät ole riskittömiä. Mediakasvatuksen voi käsittää vain sähköisten laitteiden parissa tehdyksi, tällöin voi nousta pelko omasta osaamattomuudesta. Tuli myös puhetta siitä, että kirjaston tilat ja valmiudet eli medialaitteiden vähyys tai vanhanaikaisuus vaikeuttavat mediakasvatuksellisten satutuokioiden pitoa. Pari vastaajaa näki

myös, että ajankäyttö ja henkilöstöresurssit syövät mediakasvatuksellisten satutuokioiden pitomahdollisuuksia.

Haastateltava 2 kertoi, että ongelmana voidaan myös nähdä se, että jotkut eivät näitä tuokioita halua pitää. He joko pelkäävät, etteivät osaa, kun ajattelevat ne monimutkaisempina kuin ne oikeasti ovat. Voi myös olla, että he eivät halua tarjota lisää virikkeitä muutenkin niin virikkeiden täyteiseen elämään. He haluavat panostaa rauhoittumiseen ja irtautumiseen ympäristöstä, jossa koko ajan tapahtuu jotain.

Haastateltava 11 kertoi, että noin 6 vuotta sitten tilanne oli se, että mediakasvatus oli vielä tuntemattomampi asia. Se oli vasta kunnolla tulossa osaksi kirjastojen arkea. Jotkut kirjastonhoitajat eivät halunneet ajatella työtään kasvatuksena. He kokivat sen asiaksi, joka ei kuulu kirjastonhoitajille. Nykyään tilanne on onneksi mennyt parempaan suuntaan eikä kyseinen asia aiheuta enää niin paljon vastustusta eikä pelkoja. Aina uudet asiat aiheuttavat hämmennystä ja vastarintaa. Pelätään, että ne syrjäyttävät vanhoja asioita tai lisäävät työmäärää entisestään. Pelätään, ettei osata, eikä osa ehkä halua aluksi edes oppia. Uudet asiat vaativat aikansa, mutta pikkuhiljaa ne hyväksytään osaksi kirjaston toimintaa.

Oletteko käyneet mediakasvatus-kursseilla tai onko se ollut osa aiempaa koulutustanne? Osa haastateltavista oli käynyt erilaisia mediakasvatus-kursseja ja koulutuksia, joita eri tahot olivat järjestäneet. Joillakin oli taustalla improvisaatiokursseja ja laulutunteja. Tämän lisäksi taustalta löytyi monenlaisia kursseja ja opintoja, joista koettiin olevan hyötyä satutuokioiden pidossa. Tällaisia olivat esimerkiksi haastateltava 11:n käymät kurssit. Hän oli opiskellut draamapedagogiaa ja käynyt sarjakuva-,videokuva ja tarinateatterikursseja. Haastateltava 10 esimerkiksi oli itse maksanut käymänsä kurssit ja etsinyt ne itse ja käynyt ne omalla ajallaan. Hän kertoi, että hän tekee itse satutuokioidensa rekvisiitat. Haastateltava 10 nosti esiin myös sen, että kirjastokoulutukseen pitäisi sisällyttää kursseja, jotka valmistaisivat satutuokion pitoon ja että olisi hyvä, jos kirjasto kannustaisi käymään erilaisia kursseja. Kirjastot voisivat esimerkiksi maksaa osan kursseista. Näin kirjasto loisi valmiuksia pitää mediakasvatuksellisia satutuokioita. Haastateltava 8 painotti myös koulutuksen tärkeyttä ja toivoi, että pitäjät kävisivät katsomassa toistensa satutuokioita ja saisivat niistä uusia

ajatuksia omiin tuokioihinsa. Lopuksi voitaisiin ehkä kertoa pitäjälle mikä tuokiossa oli hyvää. Satutuokioista voitaisiin myös keskustella yhdessä, jakaa ideoita ja omia kokemuksia toistensa kanssa.

Pidättekö itse satutuokiot, vai onko teillä pitäjiä jostain muualta, kuten teatterista? Kirjaston omat työntekijät olivat haastateltavien mukaan innokkaita ja taitavia tuokioiden vetäjiä. Haastateltava 11 kertoi esimerkiksi, että heiltä löytyy innokkaita tuokion pitäjiä myös aikuisten puolelta. Heillä oltiin myös kokeiltu aikuisten satutuokiota, joka minusta jo ajatuksena kuulosti hyvältä idealta. Joissain kirjastoissa oli lasten satutuokioita käyneet pitämässä myös vapaaehtoiset, toisten kirjastojen työntekijät ja joissakin kävi näyttelijä. Haastateltavat kertoivat, että innokkaita vapaaehtoisia tuokion pitäjiä riittää. Kirjastot ottavat innolla vastaan, jos joku muu taho tai henkilö haluaa satutuokion pitää. Kirjastot ovat selkeästi avoimia tällaisille ehdotuksille. Vaikka kirjastoilla olisi halua maksaa ulkopuolisille pitäjille, sitä harvoin tapahtuu, sillä varat eivät siihen riitä.

Onko teillä mediakasvatuksellisia yhteistyöprojekteja esimerkiksi päiväkotien kanssa? Millaisia? Monissa haastateltavien kirjastoissa oli järjestetty paljon erilaisia yhteistyöprojekteja päiväkotien kanssa. Oltiin esimerkiksi pidetty kirjastonkäytön opetusta, erikielisiä satu- ja tarinaprojekteja, erikielisiä satutuokioita, askartelupajoja, taidenäyttelyitä ja mediakasvatuksellisissa satutuokioita. Osa näistä yhteistyöprojekteista ei ollut mediakasvatuksellisia. Mutta yhteistyötä selkeästi oli ja sitä oli paljon myös koulujen kanssa. Haastateltava 7 uskoi, että tulevaisuudessa yhteistyö tulee lisääntymään entisestään.

Oletteko saaneet palautetta mediakasvatuksellisista satutuokioista lapsilta tai vanhemmilta? Millaista? Tätä kysymystä en kysynyt sellaisilta, jotka eivät olleet mediakasvatuksellisia satutuokioita pitäneet. Haastateltava 11 ja 3 kertoivat, että palaute oli ollut positiivista ja kannustavaa. Lapsien mielipiteen näkee heti, sillä heillä se heijastuu käyttäytymisestä. Lapset myös usein sanovat, jos jokin asia ei ole heistä kivaa. Mediakasvatuksellisista satutuokioista oltiin yleisesti ottaen pidetty ja samanmoisia tuokioita oltiin toivottu lisää. Kun kysyin haastateltava 10:ltä, millaista palautetta hän on saanut perinteisistä satutuokioista, hän kertoi, että palaute oli ollut hyvää. Häntä ei oltu pyydytty pitämään mediakasvatuksellisia satutuokioita, mutta ylipäättänsä satutuokioita oltiin toivottu lisää. Hienoa oli

huomata, että niin lapset kuin aikuiset selvästi kokivat satutuokiot kirjastoissa tärkeiksi asioiksi. Perinteinen satutuokio on sanana ja tapahtuma tuttu niin aikuisille kuin lapsillekin.

Osa haastateltavista kertoi, että myös mediakasvatukselliset satutuokiot ja mediatuokiot on otettu hyvin vastaan ja niissä on ollut paljon osallistujia. Kyseessä on kuitenkin aika uusi käsite. Tämän asian nosti esiin haastateltava 9. Hän kertoi, että ongelmaksi voi joissain tapauksissa tulla se, miten saada lapset ja aikuiset paikalle. Hän pohti ajaako mediakasvatus-sana aikuisia pois. Vastaaja mietti myös, pitäisikö nämä tuokiot nimetä jotenkin toisin, etteivät ne aiheuttaisi kysymyksiä ja ihmetystä. Heidän kirjastossaan oli ollut rata, jossa oli voinut tehdä yhdessä vanhemman kanssa erilaisia sähköistä mediaa koskevia tehtäviä. Tällaista tapahtumaa voisi muokata ja liittää sen satuihin, ja näin siitä saataisiin mediakasvatuksellinen satutuokio. Ihan samalla tavalla kuin perinteisiinkin satutuokioihin niin myös mediakasvatuksellisiin satutuokioihin saavat vanhemmatkin osallistua ja se olisi myös toivottavaa. Hän myös painotti, että olisi tärkeää ottaa vanhemmat mukaan, että hekin oppisivat medioista ja mediakasvatuksesta. Hän painotti, että lapsille pitäisi luoda turvallinen ympäristö opetella tällaisia asioita, ja vanhemman mukaan tuomisella se olisi mahdollista. Olisikin hyvä järjestää kirjastossa mediakasvatuksellisia satutuokioita, joissa lapset saisivat opetella vanhempiensa kanssa sähköisen median käyttöä.

Millaisena näette satutuokioiden tulevaisuuden? Yksi yhdistävä tekijä oli se, että satutuokiot nähtiin tulevaisuudessa laajempina ja monimuotoisempina. Ne nähtiin sellaisina tuokiona, joissa lapset saisivat osallistua yhä enemmän, eikä luettaisi vain kirjoja. Tulevaisuudessa tullaan lisäämään toiminnallisuutta. Tuokioita tehdessä tullaan yhä enemmän miettimään sitä, miten lapset saadaan mukaan tuokioon. Haastateltava 8 ehdotti draamallisuutta mukaan yhä enemmän, improvisaatiota ja näytelmiä. Osa haastateltavista korosti visuaalisuutta, esimerkiksi nukketeatterin avustuksella. Osa ehdotti, että tullaan yhdistelemään eri median muotoja toisiinsa yhä enemmän, niin sähköistä kuin painettuakin mediaa toisiinsa. Haastateltava 5 ehdotti, että voitaisiin yhdistää kuvaa, ääntä, pelaamista ja askartelua toisiinsa. Nähtiin, että sähköisen median mukaan tulo tulee muuttamaan satutuokioita, mutta ei vielä osattu sanoa, miten käy perinteisten

tuokioiden. Osa haastateltavista toivoi, ettei sähköinen media olisi ainoa keino laajentaa tuokioita, ettei siihen turvauduttaisi liikaa. Toivottiin, ettei tehtäisi tuokioista sellaisia, että aina jokin laite olisi taustalla tai jotenkin mukana tuokiossa. Haastateltava 1 sanoi, ettei flowta saisi pysäyttää, ettei tungettaisi väkisin jotain sähköistä mediaa tai muuta aktivoivaa asiaa satuun mukaan. Ajatuksena oli se, ettei saneltaisi, millainen tuokion pitäisi olla, vaan annettaisiin tekijälle vapautta. Ei painostettaisi lasten monipuoliseen mukaan ottoon, jos se ei tuokioon sopisi tai sitä ei koettaisi tarpeelliseksi.

Haastateltava 9 nosti esiin satutunti-sanan vanhanaikaisuuden, sillä joissakin kirjastoissa kyseinen tapahtuma on edelleen tuon niminen. Hänen mielestään tunti-sana pitäisi saada pois, sillä se hämää. Satutunnit ovat harvoin ovat tunnin pituisia. Osa haastateltavista toivoi, että perinteisempiä satutuokioita pidettäisiin myös tulevaisuudessa. Haastateltava 2 uskoi, että tällaisia tuokioita pidetään kotona, joten niiden tarve kirjastossa ei ehkä ole niin suuri. Perinteisten satutuokioiden toivottiin pysyvän kirjastoissa esimerkiksi siksi, että ne kehittävät lapsen mielikuvitusta, kun lapsi saa itse kuvitella asiat mielessään ja keskittyä vain satuun. Haastateltava 6 kertoi, että perinteinen satutuokio on tärkeä esimerkiksi todella pienille lapsille. Hän sanoi, että tällöin lapsi saa tuntea läheisyyttä ja vuorovaikutusta aikuiseen, jonka sylissä istuu. Samalla lapsi saa rauhoittua kuuntelemaan satua. Hänen mukaansa joskus tällaiseenkin tuokioon on hyvä silti liittää jotain pientä toiminnallisuutta.

Osa haastateltavista toivoi perinteisten satutuokioiden säilyvän mediakasvatuksellisten satutuokioiden rinnalla. Haastateltava 5 toivoi, että satutuokiot voitaisiin kohdentaa, eli segmentoida, iän mukaan. Tämä voisi helpottaa mediakasvatuksellisten satutuokioiden suunnittelua, kun tiedettäisiin etukäteen, minkä ikäisiä lapsia on paikalle tulossa. Voitaisiin paremmin ennakoida sitä, mitä lapset jo ehkä osaavat ja mitä he ehkä olisivat innokkaita ja valmiita oppimaan ja tekemään. Nähtiin, että joka tapauksessa lapsen asema satutuokioissa tulee muuttumaan, ja lapsia tullaan yhä enemmän kannustamaan omaan tuottamiseen. Lapsesta tulee yhä aktiivisempi toimija satutuokioissa. Haastateltava 11 uskoi, että lapset voitaisiin tulevaisuudessa ottaa yhä enemmän

mukaan jo suunnitteluvaiheessa. Voitaisiin kuunnella yhä enemmän, mitä lapset toivovat satutuokioilta.

Kaikki näkivät, että satutuokiot tulevat pysymään edelleen osana kirjaston toimintaa, niin kuin ne ovat jo yli 100 vuotta olleet. Haastateltava 11 sanoi sen ääneen mikä oli varmasti kaikilla ajatuksena, tärkeintä on, että lapsille luetaan, heille kerrotaan tarinoita kirjastoissa ja muuallakin myös tulevaisuudessa.

Huomasin haastatteluja purkaessani eroja siinä, millaisena asiana sähköinen media koettiin. Osa pelkäsi sen valtaavan liikaa tilaa ja näki huonona asiana sen, että sähköinen media olisi mukana kaikessa ja kaikkialla. Yllätyin siitä, kuinka moni liitti mediakasvatuksen saumattomasti sähköiseen mediaan. Jäin miettimään oliko joku haastateltavistani pitänyt tietämättään mediakasvatuksellisen satutuokion, mutta ei osannut sitä vain sellaiseksi mieltää.

Haastateltava 6 sanoi, että kirjasto on hyvä paikka mediakasvatukselle. Hän koki, että se liittyy kirjaston toimintaan ja kirjastoon luontevasti. Jokainen näki, että satutuokiot kuuluvat muodostaan riippumatta nyt ja aina osaksi kirjaston toimintaa.

Lopputuloksena selvisi, että mediakasvatuksellisia satutuokioita voi olla monenlaisia ja ne usein rakentuvat erilaisista osista ja niillä on erilaisia tavoitteita. Ei ehkä ole tarpeellistakaan, että jokainen mieltää mediakasvatukselliset satutuokiot samanlaisiksi, sillä eivät perinteisetkään satutuokiot ole olleet aina samanlaisia. Eron satutuokioihin teki jo lapset, sillä he eivät aina ole olleet samoja eivätkä käyttäytyneet aina samoin. Sen lisäksi erona ovat olleet satutuokioiden pitäjät ja paikka, missä tuokiot pidettiin ja myös käytettävissä oleva aika ja resurssit.

6. IDEOITA KIRJASTOJEN MEDIAKASVATUKSELLISIIN SATUTUOKIOIHIN

6.1 Mediakasvatuksellisen satutuokion suunnittelu

Haastattelujeni ja tutkimani teorian kautta huomasin, kuinka uusi asia mediakasvatukselliset satutuokiot ovat. Kaikki eivät tiedä mitä ne tarkoittavat tai kuinka sellainen tehdään. Jotkut haluaisivat pitää sellaisia, mutta eivät tiedä miten. Jotkut pelkäävät etteivät osaa. Osa luulee niiden koskevan vain sähköistä mediaa, ja näitä ennakkoluuloja ja pelkoja haluan rikkoa. Haluan opinnäytetyössäni rohkaista kirjastotyöntekijöitä pitämään mediakasvatuksellisia satutuokioita. Haluan antaa heille työkaluja. Tämän takia kerron työssäni mistä kannattaa lähteä, kun haluaa pitää mediakasvatuksellisen satutuokion. Tarkoitukseni on antaa ideoita ja kertoa muiden jo kokeilemista ja hyväksi havaitsemista mediakasvatuksellisista satutuokioista.

Mediakasvatuksellisia satutuokioita voi pitää kuka vain. Siihen ei välttämättä tarvita mitään koulutusta. Tarvitaan vain innostusta kokeilla uutta ja halu ottaa lapset mukaan tuokioihin. Tarvitaan innostusta opiskella, kiinnostusta mediaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia kohtaan sekä ennakkoluulottomuutta. Erilaisista kursseista ja koulutuksista voi kuitenkin olla hyötyä ja niistä voi saada hyviä ideoita tuokioihin. Kaikki kurssit, joista on ollut hyötyä perinteisissä satutuokioissa pitäessä ovat hyödyksi myös mediakasvatuksellisissa satutuokioissa. Pitäjä voi käydä mediakasvatuskursseja, joita osa haastateltavistaniikin oli käynyt. Pitäjä voi myös käydä lyhempiä mediakasvatustunteja tai osallistua koulutuspäiville. Hyötyä voi myös olla tietokonekursseista ja tietotekniikan perusasioiden opettelusta. Tällainen koulutus voi madaltaa kynnystä käyttää tietokoneita, kun ei tarvitse yksin opetella. Tällaisten koulutusten ja kurssien lisäksi melkein mistä vaan kurssista voi olla hyötyä, esimerkiksi draamakoulutuksesta, ilmaisutaidon kursseista, tanssikursseista ja soitto ja laulukursseista. Näiden lisäksi voi käydä myös

käsityökurssilla, niiden avustuksella on helpompaa lähteä tekemään itse rekvisiittaa tuokioihin ja esimerkiksi nukkeja nukketeatteriin.

Kun aletaan mediakasvatuksellisia satutuokioita, on hyvä kirjoittaa ylös tavoitteet ja keille se on suunnattu, mitä tuokioon tarvitaan ja mitä siinä tapahtuu. Tämän avulla on helpompi lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan tuokiota. Samalla satutuokion pitäjä tulee miettineeksi, mitä on tekemässä, kelle ja miksi. Tämä voi selkeyttää tuokion pitämistä ja samalla tuokion jälkeen voidaan miettiä, kannattaisiko samanlainen tuokio pitää uudestaan, kun pohja on jo valmiina. Näin ei tarvitse joka kerta keksiä uutta, vaan voi käyttää samaa hyväksi havaittua ideaa uudestaan.

Tavoitteiden toteutumista olisi hyvä pystyä jotenkin mittaamaan ja seuraamaan, mutta aina se ei ole mahdollista. Pitäjällä voi olla osatavoitteita, jotka ovat saavutettavissa yhdessä noin tunnin kestävissä tuokioissa. Pitäjällä voi myös olla suurempia tavoitteita, joihin vaaditaan monta peräkkäistä tuokiota. Pitäjä ei saisi asettaa liian isoja tavoitteita yhdelle tuokiolle, mutta ei myöskään aliarvioida lasten osaamista ja halua oppia. Suuremmat tavoitteet, niin sanotut päätavoitteet, voivat olla niin laajoja, että niiden saavuttamisessa kestää monia vuosia. Tällaisia ovat esimerkiksi elinikäinen oppiminen ja kriittinen medialukutaito. Tavoitteiden ei tarvitse kuitenkaan olla mitään maailmoita mullistavia ja ihmeellisiä. Tavoitteena voi olla esimerkiksi sadun käsitteleminen, johonkin medialaitteeseen tutustuminen tai ylipäättänsä lapsen mukaan ottaminen. Tärkeintä on pitää mielessä lapset ja heidän tarpeensa. Kannattaa miettiä, mistä lapset voisivat olla innoissaan ja nauttia, miten lapset saisi otettua mukaan tuokioon mahdollisimman monipuolisesti. Tavoitteena voi olla, että luodaan sellainen tuokio, mistä niin lapset kuin vetäjätkin pitävät ja, missä lapset saavat olla osa tuokiota, jos niin haluavat.

Mediakasvatuksellista satutuokiota miettiessä on hyvä lähteä siitä, mitä lapset haluaisivat kuulla, mitä lasten olisi hyvä oppia ja mistä keskustella. Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin löytyy paljon ideoita esimerkiksi mediakasvatuksesta kertovista kirjoista ja Mediakasvatusseura Metkan internet-sivuilta. Hyviä ideoita voi myös kuulla toisilta kirjaston työntekijöiltä, päiväkotien henkilökunnalta tai vaikka lasten vanhemmilta. Ideoita ja ajatuksia voidaan myös saada lapsilta, jotka tuokioon osallistuvat. Oleellista on, että pitäjä näkee myös itse

aiheen mielenkiintoisena ja tärkeänä tai idean toteutuskelpoisena. Sillä kun pitäjä on itse innoissaan asiasta, hän myös innostaa osallistujia.

Mediakasvatuksellisen satutuokion idea voi syntyä samoista asioista kuin syntyy perinteisenkin satutuokion idea. Sadusta, joka halutaan lasten kuulevan. Sadusta, runosta tai tarinasta, jota halutaan jollain tavalla käsitellä ja johon voidaan sujuvasti yhdistellä asioita.

6.2 Esimerkkejä mediakasvatuksellisista satutuokioista

On monia tapoja tehdä perinteisistä satutuokioista mediakasvatuksellisia. Vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia löytyy paljon. Osa jo tehdyistä tuokioista ja muiden kokeilemista ideoista sopii sellaisenaan kirjastoon ja vaihtuville ryhmille, mutta osaa pitää muokata. Joskus tilanne voi olla sellainen, ettei halua tai voi käyttää muiden ideoita hyväksi. Tällöin sisältö on keksittävä itse.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa, niin kuin perinteisissäkin, vain mielikuvitus ja kirjaston kohdalla tilat ja määrärahat, ovat rajoina. Kun lähdetään tekemään ihan uutta asiaa, kannattaa ehkä lähteä tutusta ja turvallisesta ja muokata sitä hiukan. Kannattaa ehkä lähteä varovasti testaamaan ideoitaan ja toteutusta. Kirjaston satutuokioihin mediakasvatuksellisuutta voi tuoda esimerkiksi tutulla piirtämisellä, kun käsitellään satua ja siinä tapahtuneita asioita. Pientä erilaisuutta tuokioon tuo se, jos piirtäminen tehdään ennen sadun kertomista. Silloin lapset saavat kuulla esimerkiksi sadun nimen tai aiheen mihin satu liittyy ja sitten piirtää siitä, mitä mieleen tulee. Sadun lopuksi voidaan katsoa piirustuksia ja miettiä vastasivatko piirustukset, oletukset, satua. Tavoitteena tällaisessa tuokiossa voisi olla esimerkiksi lasten mielikuvituksen aktivoiminen ja innostaminen itse tekemiseen ja toteuttamiseen. Tavoitteena voisi olla myös se, että lapset huomaisivat, kuinka eri tavalla samoista asioista voi ajatella.

Mediakasvatuksellisessa satutuokioissa voidaan myös yhdistellä ääntä ja kuvaa, niin että satu tulee äänikasetilta. Tämän jälkeen lapset voisivat piirtää sen, miltä he ajattelevat hahmojen näyttävän. Sen jälkeen voidaan keskustella siitä, miten jokainen ihminen kuvittelee ne erinäköiseksi. Voidaan myös näyttää, miltä ne

näyttävät kirjassa. Tavoitteena olisi tutustuttaa lapsi äänikirjoihin ja kannustaa lasta käyttämään mielikuvitusta. Piirtämällä lapsi saisi toteuttaa itseään ja tuoda omat ajatuksensa julki.

Perinteisestä satutuokiosta voi ihan pienellä muutoksella saada mediakasvatuksellisen satutuokion. Joissan tilanteissa tuokiosta ei puutu muuta kuin tavoitteiden määrittely tai keskustelu lasten kanssa. Voi myös olla, ettei pitäjä itse pidä tuokiotaan mediakasvatuksellisena. Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa käytetään usein mukana musiikkia, samoin kuin perinteisissäkin satutuokioissa. Tällainen tuokio voisi olla esimerkiksi sellainen, jossa satu kerrotaan käsinukkien avustuksella. Lapset saisivat osallistua tuokioon tuottamalla satuun liittyviä ääniä soittimilla. Lopuksi lauletaan lasten kanssa satuun jollain tavalla liitettävä laulu. Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin voi liittää samalla tavalla tanssimista, musiikista nauttimista ja laulamista yhdessä. Tavoitteena tällaisissa tuokioissa on luovan ilmaisun kehittäminen ja tukeminen, ja se että lapsi saa toteuttaa itseään. Voidaan liikkua tai piirtää musiikin mukaan. Tämän jälkeen voidaan keskustella musiikista, piirustuksista ja tanssista. Tämä voi kannustaa lapsia kertomaan omia mielipiteitään ja opettaa kuuntelemaan toisia.

Haastateltava 7 oli pitänyt kirjastossaan mediatuokion. Siinä oltiin tutkittu ääntä ja sen tallennusta. Ääntä päästäviä välineitä ja äänen tallennusvälineitä oli eri aikakausilta. Lapset saivat aluksi kertoa, mikä heistä on kivoin ääni maailmassa ja sitten kokeiltiin äänten tuottamista yhdessä ja erikseen. Tallennettiin lasten tuottamaa äänimaailmaa, jonka jälkeen lapset saivat kuulla talletuksen. Näytettiin kuvia vanhoista äänentallennuslaitteista ja annettiin ääninäytteitä niistä. Keskusteltiin lasten kanssa siitä, miten eri äänitallenteita käsitellään ja kyseltiin mitkä cd-levyt ovat lapsille tuttuja. Lopuksi lapset saivat vapaasti kokeilla eri välineitä. Tuokion tavoitteena oli äänitallenteisiin ja niiden historiaan tutustuminen ja soittimen ja tallentimen erottaminen. Tuokiossa oli selkeä tavoite, lasten aktivoimista ja mediakasvatusta, jos siihen oltaisiin lisätty vielä satu tai runo sitä olisi voinut kutsua mediakasvatukselliseksi satutuokioksi.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa on usein keskeisenä asiana asioista juttelu. Se voi tarkoittaa esimerkiksi sadun läpi käymistä. Satutuokion pitäjä valitsee tietoisesti tuokioon sadun, josta on helppo löytää piirteitä ja asioita jotka tekevät siitä fiktiota. Tämän jälkeen voidaan jutella lasten kanssa siitä, miten fakta ja fiktio erottuvat toisistaan ja voisivatko sadun tapahtumat tai hahmot olla todellisia. Tämän jälkeen voidaan lukea lapsille satu, joka voisi tapahtua oikeasti. Sen jälkeen kysytään lapsilta uudestaan samanlaisia kysymyksiä. Tuokion tavoitteena on herättää lapset huomaamaan, mikä erottaa sadun totuudesta. Lapset saavat ilmaista omia mielipiteitään.

Haastateltava 11 kirjastossa oltiin pidetty mediakasvatuksellinen satutuokio, jossa oli mukana ollut sekä satu- että tietokirjoja. Lapset saivat miettiä, mitkä kirjat olivat faktaa ja mitkä fiktiota. Jos tuokiossa luettaisiin lopuksi molemmista esimerkit, niin se vielä konkretisoisi lapsille sen, miten näiden kirjojen tekstit ja kuvat eroavat toisistaan. Tällainen tuokio tutustuttaa lasta myös tietokirjojen maailmaan.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa lasten kanssa voidaan myös lähteä tunnistamaan tunteita satujen ja satuhahmojen avustuksella. Sadun lukemisen jälkeen lapsilta kysellään tunteista mitä sadussa tuli vastaan. Keskustellaan myös tunteista, joita lapsi itse koki sadun aikana. Pitäjä voi jakaa lasten eteen erilaisia tunnetiloja kuvaavia kuvia ja piirustuksia, joista lapset saavat tunnistaa niitä. Lasten kanssa voidaan myös näytellä erilaisia tunnetiloja. Tällaisten tuokioiden tavoitteena on se, että lapset tunnistaisivat erilaisia tunteita.

6.3 Ääni ja kuva mediakasvatuksellisissa satutuokioissa

Kirjaston mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan käyttää hyväksi KU-MU-KI-vinkkauksen ajatusta. Tämän asian nosti esiin myös haastateltava 8. KU-MU-KI-vinkkauksessa yhdistellään kuvaa, ääntä ja tekstiä. KU-MU-KI-vinkkauksessa kerrotaan asiakkaille jostain tietystä kirjasta musiikin ja kuvien avustuksella (Hirvi 2012, 18). KU-MU-KI:ssa tavoitteena on innostaa lasta lukemaan ja tehdä tuokioista laaja ja mieleenpainuva kokemus. Satutuokioissa ideasta jätetään itse vinkkaus pois ja tuokiota voisi ehkä kutsua KU-MU-KI-tuokioksi. Kirjana voisi käyttää jotain satua tai runoteosta, johon sitten yhdistetään musiikkia ja kuvia.

Tavoitteena kokemuksen antamisen lisäksi olisi päivittää kirjaston imagoa nykyaikaisemmaksi. Samalla avattaisiin tarinaa kuulijoille laajemmin ja heräteltäisiin lapsen kiinnostusta kulttuuria kohtaan. Lapsia voisi ottaa mukaan niin, että heidän kanssaan juteltaisiin kirjasta ja sen aiheista. Tuokion tavoitteena olisi se, että lapsi saisi ilmaista mielipiteensä ja häntä kannustettaisiin siihen.

Pälvimäen mukaan (2012, 32-35) mediakasvatuksellisissa satutuokioissa yhtenä tavoitteena voi olla piirretyn ja oikean kuvan erottaminen toisistaan. Lapsille näytetään oikeita ja piirrettyjä kuvia ja kysellään ovatko kuvat oikeita vai eivät. Voidaan myös selittää lapsille, miten kuvat päätyvät kirjaan. Yksi vaihtoehto on jättää kirjan teksti lukematta tai lukea se vasta kun lasten kanssa on juteltu. Lapsille näytetään kuvia ja heiltä voidaan kysellä mitä kuvassa voisi tapahtua, mitä valokuvassa on. Tavoitteena on tutustua valokuvakerrontaan ja saada lapset huomaamaan, että kuvat ja teksti voivat kertoa eriasioita. Lapset voivat oivaltaa, ettei tekstiä edes aina tarvita, joskus kuvat kertovat tarinan tai tarinan voi keksiä itse.

Voidaan myös lähteä tutkimaan ja keskustelemaan äänistä lelujen avustuksella. Pälvimäki (2012, 41) kutsuu tätä ääniarvailuksi. Jokaiselle lapselle jaetaan ääntä päästävää lelu. Jossain vaiheessa ohjaaja kerää lelut pois ja tuottaa ääntä piilossa, ja lapset saavat arvailla mikä lelu mitäkin ääntä pitää. Tuokiossa keskustellaan äänistä, esimerkiksi siitä millaisia ääni on olemassa. Lopuksi voidaan lukea satu, missä lapset saavat olla mukana päästämällä ääniä leluista tai äänitelemällä itse. Tavoitteena tuokiossa on lasten omaan ilmaisuun rohkaiseminen ja tutustuttaminen äänimaailmaan.

6.4 Medialaitteet mediakasvatuksellisissa satutuokioissa

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa ideana voi olla tutustuminen erilaisiin sähköisiin välineisiin satujen avustuksella. Pälvimäki (2012, 64) kertoo sormet pelissä - tuokiosta. Siinä on tavoitteena se, että tutustutaan lukulaitteisiin ja niillä katseltaviin kirjoihin. Tällaisessa tuokiossa olisi hyvä, jos lasten vanhemmat olisivat mukana. Tällöin lapset saisivat oppia omien vanhempiensa kanssa uusia asioita. Lapsia aktivoidaan aluksi kyselemällä heiltä, jos he tietävät jotain jo

etukäteen laitteista. Tuokiossa voidaan lukea ensiksi jokin kirja e-laitteelta tai katsellaan sitä yhdessä sieltä lasten kanssa. Kokeillaan erilaisia tapoja lukea ja kuunnella satuja. Ipadejen avustuksella voidaan satuihin yhdistää myös lapsille sopivien pelien kokeilemistä.

Haastateltava 3:n kirjastossa oltiin pidetty sellainen mediakasvatuksellinen satutuokio, missä oltiin yhdistetty kirjan lukemista ja samasta kirjasta animaation näyttämistä. Lapsien annettiin oivaltaa, kuinka samanlaiselta tai erilaiselta sama tarina voi näyttää ja kuulostaa eri medioissa. Animaatioiden jälkeen on hyvä jutella lasten kanssa animaatiosta ja käydä sitä läpi. Samassa kirjastossa oltiin myös yhdistetty satu internetissä pelattavaan peliin, jota lapset saivat kokeilla. Tällaisissa tuokioissa ongelmaksi voi tulla animaatioiden näyttämisen kohdalla tekijänoikeudet, ja ikäraajat, joten niiden kanssa on oltava tarkkana. Pelin kanssa ongelmaksi tulee se, että lapset joutuvat odottamaan vuoroaan, sillä jokainen ei voi päästä samaan aikaan kokeilemaan peliä.

Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin voi yhdistää tietokoneen opetusta, mutta se usein vaatii kirjastolta resursseja. Sillä vaikka oman vuoron odottaminen opettaa lapsille kärsivällisyyttä, se ei silti ole mukavaa. Toisaalta jos koneita on enemmän, tarvitaan myös enemmän aikuisia. Tällaisissa tuokioissa lapsille voidaan opastaa esimerkiksi turvallisilla internet-sivuilla käymistä aikuisen kanssa, pelaamista ja hiiren käytön alkeita. Näihin on helppo liittää jokin internetistä löytyvä satu tai animaatio, ja keskustelua ylipäätään internetin ja tietokoneen käytöstä. Parasta olisi jos tällaisia tuokioita voisi segmentoida tietyille ikäryhmille. Tällöin jokainen ikäryhmä saisi oikeanlaista opastusta. Haastateltava 3 oli esimerkiksi käyttänyt tuokioissaan mukana youtube-videoita.

Lasten kanssa voidaan myös tehdä mediaesityksiä. Voidaan esimerkiksi kuvata omia videoita, äänittää tai tehdä animaatiota. Näissä aikuinen toimii opastajana ja tukena koko ajan, mutta lapset ovat pääosassa. Tällaisia tuokioita usein ajatellaan kouluikäisille tarkoitetuksi, mutta miksei pienempienkin kanssa voisi sellaista tehdä. Voitaisiin vaikka kuvata aikuisten luvalla satutuokio, joka myöhemmin sitten näytettäisiin lapsille. Tuokiossa voitaisiin kuvata lasten tekemä näytelmä sadusta. Voidaan myös lähestyä asiaa niin, että kerrotaan lapsille erilaisista välineistä, joilla on ennen kuvattu ja kuvataan nykyään. Käytetään sitten mitä tahansa

medialaitetta, aina on hyvä lopuksi keskustella lasten kanssa, kerätä heidän kokemuksiaan ja tuntemuksiaan. Voidaan myös pohtia ja keskustella lasten ja vanhempien kanssa siitä, mitä eri medioita on olemassa ja mihin sähköisiä medialaitteita tarvitaan. Lasten kanssa on tärkeää myös keskustella siitä, millaisia tunteita mediaesitykset lapsessa herättivät.

6.5 Medialeikit ja sadutus

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan satuja ja asioita käsitellä myös ohjattujen leikkien avulla, esimerkiksi medialeikkien. Medialeikeissä on ideana se, että hahmot tai tapahtumat ovat tuttuja jostain, esimerkiksi kirjasta (Karimäki 2007, 41). Lähdetään esimerkiksi sadun hahmojen avulla käsittelemään asiaa, joka on vaikea lapsille tai joka kaipaisi jotain selkeyttä ja keskustelua. Tällainen asia voisi olla esimerkiksi pelot. Lapsille luetaan satu, jonka jälkeen lapset saavat ohjatusti leikkiä näitä hahmoja. Lasten voidaan myös antaa kertoa, mitä mieltä he ovat näistä hahmoista ja siitä mitä tunteita ne herättivät. Leikin avulla lapset käyvät asioita ja tunteita läpi, ilmaisevat itseään ja oppivat uutta, esimerkiksi hallitsemaan erilaisia taitoja. Usein mediasisällöt ovat mukana leikeissä, niin että leikitään esimerkiksi Pokémon-hahmoja (Karimäki 2007, 41). Leikin kautta voidaan myös käsitellä lapsen omia kokemuksia jonkin sarjan, elokuvan tai kirjan osalta. Saduissa usein käsitellään asioita symbolien kautta, sen takia se on turvallinen tapa pukea tunteita sanoiksi (Kotka 2011, 17).

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa medialeikkeihin voi yhdistää myös draaman, koska se syntyy fiktiivisistä hahmoista ja leikkimisestä sekä näyttelystä. Näyttely ja leikki muistuttavat kovasti toisiansa. Draaman kautta on hyvä lähteä käsittelemään erilaisia todellisia asioita. Kun kerrotaan satu näytelmän keinoin, lapset saavat olla mukana sadun esittämisessä ja osallistua sadun kertomiseen. Näyttelemisen ja roolien avulla lapsi voi oppia ottamaan toisten tunteita huomioon. Lapsi voi ymmärtää paremmin toisen kokemia tunteita ja oppia käsittelemään omia tunteitaan. Tällaisia näytelmiä tehdessä olisi hyvä antaa lapsen olla mukana kaikessa. Lapset voivat toimia käsikirjoittajana, ohjaajana ja näyttelijöinä. Tällöin aikuinen toimii vain oppaana. Itse tekemällä ja oivaltamalla lapsi oppii kaikista

parhaiten, omien kokemustensa kautta (Niinistö & Ruhala 2007, 130). Tällaisen tilaisuuden antaminen lapselle motivoi lasta olemaan aktiivisempi ja samalla lapsen kyvyt paranevat. Lapsi ymmärtää taas hiukan enemmän yhdestä median muodosta ja sen tavoista. Pälvimäki (2012, 52) on ehdottanut, että jos tehdään pitkäkestoisempi yhteistyöprojekti päiväkotien kanssa, näytelmä voidaan myös esittää kirjastossa. Hän kannustaa tarhoja käyttämään kirjaston tarjoamaa asiantuntemusta ja tiloja hyväksi. Tällaisessa lisätavoitteena on kirjaston toimiminen mediakasvatuksen paikkana ja yhteistyöhalukkuuden ilmaiseminen.

Haastateltava 8 oli käyttänyt satutuokioissaan improvisaatiota. Improvisaatiota voisi käyttää myös hyväksi mediakasvatuksellisissa satutuokioissa. Silloin lapset saisivat täysin toteuttaa itseään, eikä olisi mitään rajoitteita. Tämä innostaisi lapsia olemaan sellaisia kuin he ovat, ilman mitään rooleja. Improvisaation lopuksi voitaisiin keskustella lasten kanssa siitä, millaista se heistä oli. Yhtenä tavoitteena voisi olla se, että opetettaisiin lapsille uusia tapoja ilmaista itseään.

Osallistuminen on tärkeä osa mediakasvatuksellisia satutuokioita. Sadutus on yksi hyvä ja käytetty tapa saada lapset osallistumaan (Kotka 2011, 15). Sadutuksessa roolit vaihtuvat. Liisa Karlssonin (2007, 123) mukaan tällöin lapsesta tulee kertoja ja aikuisesta kuuntelija. Samalla aikuinen voi asettua lapsen asemaan. Sadutuksessa lapsi saa itse kertoa sadun omasta päästään. Aikuinen kuuntelee tarkkaavaisesti lapsen tarinaa ja kirjaa sen ylös. Liisa Karlsson (2001) kertoo, että tämän jälkeen tarina luetaan lapselle, ja lapsi saa vielä täydentää, muokata sitä tai liittää siihen piirustuksen. Sen jälkeen satu voidaan lukea toisille lapsille. Sadusta voidaan myös tehdä näytelmä tai jättää tilanne tuohon ja antaa satu lapselle mukaan kotiin. Sadutuksen avulla saadaan lapsen omat tunteet, kokemukset ja ajatukset esille (Sintonen & Niinistö 2007, 25). Sadutus antaa lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi ja samalla aikuinen saa tutustua lapseen. Sadutus siis antaa aina jotain niin sadutettavalle kuin saduttajallekin (Niinistö & Ruhala 2007, 130). Sadutuksessa kuin draamassakin lapsi saa pukea kokemuksensa, ajatuksensa sanoiksi tai teoiksi ja tarkastella niitä hieman kauempaa (Kotka 2011, 17).

Tällainen sadutus voi tuntua ja vaikuttaa hankalalta toteuttaa kirjastossa, koska lapsia on usein monta ja aikaa vähän. Asiaa voi myös vaikeuttaa se jos

sadutuksen halutaan olevan pidempi projekti ja kirjastoissa ryhmät eivät aina ole samoja. Hieman muokkaamalla sadutusta voi tehdä myös kirjastossa. Sadutuksen ei aina tarvitse olla ihan samanlainen tilanne.

Haastateltava 11:n kirjastossa oltiin kokeiltu sellaista sadutusta, että leikattiin lehdestä kuvia ja lapset saivat valita niistä pari kuvaa yhdessä. Lapset keksivät yhdessä tarinan, jonka aikuinen sitten kirjasi ylös. Samassa kirjastossa kokeiltiin sellaista, että aikuinen aloitti tarinan kertomisen ja lapset jatkoivat. Sadutus voidaan myös järjestää yhteistyössä päiväkodin kanssa. Tällöin voitaisiin ensimmäisillä kerroilla kirjoittaa lasten kertomia satuja ja sitten myöhemmin lukea valmiit tarinat lapsille. Näin jokainen lapsi saisi osallistua ja vielä lopuksi kuulla lopputuloksen. Tämä myös vahvistaisi päiväkodin ja kirjaston yhteistyötä.

6.6 Kirjastonkäytön opetus osana satutuokiota

Mediakasvatuksellisiin satutuokioihin voi myös yhdistää kirjastonkäytön opetusta ja tutustumista kirjastoon. Pälvimäki (2012, 39) ehdottaa esimerkiksi lelujen kirjastoseikkailua. Tällöin kyseessä on pidempi projekti, joten tämä olisi hyvä tehdä yhteistyössä päiväkodin kanssa. Haastateltava 11:n kirjastossa tällaista tuokiota oltiin kokeiltu. Tavoitteena tuokiossa on se, että lapset saavat tehdä itse ja samalla oppivat kirjastosta. Ideana on esitellä kirjastoa lelujen avustuksella. Lapset saavat esitellä lelunsa, jonka jälkeen ohjaaja näyttää lelujen avulla mitä kaikkea kirjastossa voi tehdä. Lapset saavat asetella lelut ja lelut kuvataan. Lopuksi keskustellaan kuvista.

Pälvimäen (2012, 48) mukaan mediakasvatuksellisissa satutuokioissa voidaan myös tutustua kirjaston tarjoamaan kokoelmaan. Kuunnellaan lasten kanssa joku kuunnelma kirjaston kokoelmasta ja näytetään lapsille mitä kuunnelmia ja mitä lasten cd:tä voi kirjastosta lainata. Kuunnelman kuuntelua voidaan elävöittää esimerkiksi nukketeatterilla. Lasten kanssa voidaan keskustella heidän äänikokemuksistaan ja siitä miten kuunnelmat ja musiikki cd:t syntyvät. Tavoitteena on kirjaston äänikokoelmiin tutustuminen ja uusien asioiden oppiminen. Tuokiossa myös innostetaan lapsia tuomaan omia ajatuksiaan esiin.

7. POHDINTAA

Kun puhuin haastateltavien kanssa satutuokioiden tulevaisuudesta, haastateltava 5 nosti esiin segmentoinnin. Sen avustuksella voitaisiin taata, että lapset saisivat juuri sellaisia tuokioita kuin he tarvitsevat. Lapset saisivat tuokioita jotka vastaisivat heidän kehitystään ja heidän ikäluokkansa tarpeita. Pelkästään ajatus segmennoinnista ei riitä, ellei olla mietitty miten nämä kohderyhmät tavoitetaan. Mediakasvatuksellisia satutuokioita pitäisi osata myös markkinoida oikeilla välineillä ja oikealle kohdeyleisölle. Tätäkin tärkeämpää olisi se, että jostain ja monesta paikasta saisi selville, mitä kyseinen tuokio sisältää ja minkä ikäisille se on tarkoitettu. Näihin asioihin tullaan tulevaisuudessa toivottavasti puuttumaan ja niiden tärkeys ymmärretään. Kirjastojen on pidettävä yhä parempaa huolta tiedottamisesta ja sen laadusta.

Mediakasvatukselliset satutuokioiden tulevat varmasti tulevaisuudessa yleistymään. Yleistymisen tiellä tuntuu kuitenkin olevan ennakkoluuloja, tietämättömyyttä ja pelkoja uutta asiaa kohtaan. Uuteen asiaan totuttelu ja sen hyväksyminen voi viedä kymmeniäkin vuosia. Tärkeää olisi kuitenkin muistaa, että kaikki lähtee omasta innostuksesta lähteä kokeilemaan uutta ja siitä miten se otetaan vastaan. Usein uusiin asioihin suhtaudutaan varauksella. Ettei syntyisi väärinkäsityksiä tai vääriä olettamuksia, olisi oleellista tiedottaa asioista. Olisi tärkeää kertoa ja selkeyttää sitä, mitä kaikkea mediakasvatuksellinen satutuokio voi sisältää ja mitä se tarkoittaa. Tätä asiaa pitäisi avata niin kirjaston omalle henkilökunnalle kuin myös asiakkaille, esimerkiksi lasten vanhemmille.

Haastateltavia etsiessäni törmäsin moneen otteeseen epävarmuuteen ja minulta kysyttiin, mitä kyseinen termi tarkoittaa. Tämän takia uskon, että osa vanhemmistakaan ei tiedä, millaisia mediakasvatukselliset satutuokioiden voivat olla ja mitä ne voivat tarkoittaa. Vanhemmat varmasti olisivat innokkaita tuomaan lapsiaan mediakasvatuksellisiin satutuokioihin jos vain tietäisivät niistä enemmän. On siis lähdettävä siitä, että asiaa selkeytetään eikä oletetakaan, että ihmiset tietävät mitä se tarkoittaa. Tiedotuksen lisäksi pitää nyt ja tulevaisuudessa

panostaa koulutukseen, panostaa siihen, että ei vain kerrota asioista vaan konkreettisesti opetetaan asioita.

Siihen, millaisiksi satutuokiot muuttuvat tulevaisuudessa, vaikuttaa paljon pitäjien omat ajatukset, kirjastojen tarjoamat mahdollisuudet ja asiakkaat sekä se, mitä asiakkaat tulevat haluamaan ja tarvitsemaan tulevaisuudessa. Siksi olisi tärkeää kerätä asiakkaiden mielipiteitä ja kokemuksia jo nyt. Tällä tavalla saataisiin hieman apua siihen, mihin suuntaan satutuokioita kannattaisi viedä. Haastateltavat uskoivat siihen, että lapset tulevat tulevaisuudessa yhä enemmän osallistumaan ja olemaan kaikilla tavoilla mukana tuokioissa. Tuokioista tulee myös todennäköisesti yhä monipuolisempia ja laajempia kokonaisuuksia, jotka tulevat vaatimaan tekijöiltä aikaa, rahaa ja innostusta oppimaan uutta.

Haastateltavat uskoivat, että tulevaisuudessa tulee olemaan niin mediakasvatuksellisia kuin perinteisiäkin satutuokioita. Ehkä tulevaisuus tulee olemaan sellainen missä molempia tuokioita halutaan pitää ja molempia pidetään tarpeellisena. I-padien ja muiden sähköisten laitteiden käyttö tulee yleistymään tulevaisuudessa. Tämän takia kirjastonhoitajat joutuvat opettelemaan yhä enemmän uusien laitteiden käyttöä ja käyttämään niitä ehkä hyväksi satutuokioissaan. Lapsista tulee tulevaisuudessa yhä nuorempina tietoisia myös sähköisten medioiden tarjoamista mahdollisuuksista ja vielä innokkaampia niiden käyttäjiä. Myös tulevaisuudessa lapset kasvavat medioiden ympäröiminä. Tämä voi tehdä heistä ehkä vielä levottomampia kuin he nyt ovat. Lapset vaativat ehkä yhä enemmän virikkeitä tuokioihin. Voikin olla, että tulevaisuudessa tuokioita hoitaa kaksi pitäjää yhden sijaan. On myös mahdollista, niin kuin haastateltava 8 sanoi, että lapset ja vanhemmat alkavat kaivata rauhaa ja irtautumista sähköisestä mediasta. Se toki vaikuttaisi siihen, mitä tapahtuu mediakasvatuksellisille ja perinteisille satutuokioille.

Asiakkaat ja heidän mielipiteensä vaikuttavat satutuokioiden tulevaisuuteen. Siihen vaikuttaa myös eri tahot. He voivat esimerkiksi luvata erilaisia tukirahoja, että mediakasvatuksellisia satutuokioita pidettäisiin. Haastateltava 2 kertoi, että tälläkin hetkellä jo kannustetaan ja hiukan ehkä painostetaan jonkinlaisten mediatuokioiden pitoon kirjastoissa. Jos tulevaisuudessa järjestetään enemmän

erilaisia koulutuksia, voi hyvin olla, että mediakasvatukselliset satutuokiot yleistyvät nopeasti.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa tärkeimmäksi asiaksi nousee lähdemateriaalissa, haastatteluissa ja omasta mielestäni se, että siinä otetaan lapset mukaan. Lapset voivat olla mukana suunnittelussa alusta asti. Lapset voivat esimerkiksi kertoa kirjastossa mistä ja miten he haluaisivat, että tuokioita järjestetään. Vanhemmat voivat kertoa kirjastolle, minkä he kokisivat tärkeäksi satutuokion teemaksi. Ottamalla mukaan asiakkaat näytetään, että halutaan järjestää sellaisia tuokiota kuin asiakkaat tarvitsevat ja kokevat mielenkiintoisiksi. Satutuokion pitäjät eivät tee näitä tuokiota vain itseään varten, eivätkä saisi tehdä vain siksi, että se kuuluu työhön. Haastateltava 11 toikin esiin sen, että heillä kaikki pitäjät ovat olleet innokkaita pitämään tuokioita, olkoon kyse sitten mediakasvatuksellisista satutuokioista tai perinteisistä.

Mediakasvatuksellisissa satutuokioissa olisi hyvä kertoa myös painetuista medioista ja siitä, että nekin lasketaan yhtäläillä medioiksi. Kyse ei ole vain sähköisistä medioista. Sähköistä mediaa ei silti saa satutuokioissa eikä kirjastoissa ylipäättänsä pitää pelkästään lisätyönä, vaan mahdollisuutena kehittää tuokioita ja kirjastoa. Suorannan & Lehtimäen (2004, 113-117) mukaan tuomalla sähköiset ja painetut mediat lasten elämään jo pienestä pitäen, kirjasto näyttää olevansa perillä nykytilanteesta ja halunsa tarjota ja opettaa lapsille niin sähköistä kuin painettuakin kulttuuria.

Kun mediakasvatus aloitetaan jo pienenä, lapsille annetaan hyvät eväät tulevaan, esimerkiksi koulun mediamaailmoihin. Kirjaston yksi tarkoitus on aina ollut elinikäinen oppiminen ja juuri sähköiset medialaitteet voivat olla hyväksi avuksi tässä. Näin elinikäinen oppiminen pysyy edelleen osana kirjaston tehtävää ja se voidaan aloittaa jo satutuokioiden aikana.

Haastateltava 10 nosti esiin koulutuksen ja siihen panostamisen. Hän pohti miten satutuokioiden pidon voisi sisällyttää laajemmin kirjastoalan koulutukseen. Myös haastateltava 8 toivoi samaa. Hän myös ihmetteli, mikseivät satutuokioiden pitäjät käy katsomassa ja seuraamassa toistensa tuokioita ja ammenna niistä ideoita omiin tuokioihinsa. Jos henkilö, joka ei ole pitänyt mediakasvatuksellisia

satutuokioita, käy katsomassa sellaista, niin hän voi innostua siitä. Hän voi saada rohkeutta järjestää itse samanlaisen tuokion. Mediakasvatusta ei koskaan saisi pitää minään pakkona, vaan se pitäisi nähdä mielenkiintoisena asiana. Jos se nähdään pakkona, niin se vaikuttaa pitäjiin ja siten automaattisesti myös itse tuokioon ja lapsiin. Mediakasvatuksellista satutuokioista niin kuin perinteisestäkkin satutuokioista pitää näkyä pitäjän mielenkiinto asiaa kohtaan.

Haastateltavalta 2 kertoi, että Helsingissä ollaan järjestämässä koulutusta mediatuokioiden järjestämisestä. Jos olisin tehnyt haastattelut tämän koulutuksen jälkeen, voisi olla, että vastaukset olisivat muuttuneet. Tämän takia olisi hyvä, jos samasta aiheesta tehtäisiin joskus uusi tutkimus. Siinä voitaisiin sitten verrata mistä on lähdetty ja mihin on päästy, miten asiat ovat muuttuneet. Seuraamisen avulla saataisiin tietoa siitä mitä satutuokioille tapahtuu tulevaisuudessa.

Oma käsitykseni mediakasvatuksellisista satutuokioista laajeni opinnäytetyötäni tehdessä. Rajan vetäminen kahden erilaisen satutuokion välille on vaikeaa, mutta se on silti mahdollista. Mediakasvatukselliset satutuokiot käsitetään helposti edelleen koskemaan vain sähköisiä medioita. Tähän asiaan olisi tärkeää puuttua. Mitä enemmän ihmisille kerrotaan mediakasvatuksesta yleisestikin, sitä helpommin uskalletaan kokeilla ja ottaa se mukaan satutuokioihinkin. Uusia asioita usein pelätään ja vanhoista perinteisistä asioista halutaan pitää kiinni. Ei tarvitsekaan päästää irti perinteisistä satutuokioista vaan niiden rinnalle voidaan tuoda mediakasvatukselliset satutuokiot. On hyvä, jos lapsilla ja vanhemmilla on mahdollisuus valita kahden hieman erilaisen tuokion välillä myös tulevaisuudessa. Tärkeintä on, että tulevaisuudessa ja nyt, otetaan huomioon asiakkaiden toiveet ja pyritään toimimaan niiden mukaan.

LÄHTEET

Arvola, P. & Mäki, S. 2009. Satu hoitaa lapsen mieltä. Teoksessa: Mäki, S. & Arvola, P (toim). Satu kantaa lasta : opas lasten ja nuorten kirjallisuusterapiaan. Helsinki : Duodecim, 22-45.

Gillham, B. 2000. The research interview. London : Continuum.

Gray, D. 2009. Doing research in the real world. Los Angeles : Sage

Grönfors. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Porvoo : Helsinki : Juva : WSOY.

Higgins, Susan E. 2007. Youth services and public libraries. Oxford : Chandos Publishing.

Hirvi, S. 2012. KuMuKi-vinkkaus. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 6 : Kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki : Mediasvatuskeskus Metka, 18-22.

Hirsijärvi, S. & H. Hurme. 1985. Teemahaastattelu. Helsinki : Gaudeamus.

Karlsson, L. 2007. Lapsi- ja yhteisnäkökulma mediakasvatuksessa: kohti vastavuoroista ja osallistavaa toimintakulttuuria. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.) Mediametkaa osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediasvatuskeskus Metka, 31-37

Karimäki, R. 2007. Media leikkiin innoittajana. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki : Mediasvatuskeskus Metka, 40-45.

Karlsson, L. 2001. Sadutus pähkinänkuoressa. [Verkkosivu]. [Viitattu 01.09.2013]. Saatavana: <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>

Karlsson, L. 2007. Mediamatkaan saduttamalla. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki : Mediasvatuskeskus Metka, 123-133.

Kivilaakso S. 2010. Suomalaisen sadun varhaisia kehityslinjoja. Teoksessa: K. Kolu (toim.) Suomalainen satu 1: Kehittäjiä ja kehityslinjoja. Helsinki : BTJ, 9-21.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina. Jyväskylä : PS-kustannus.

Kotilainen, S. 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa: S. Sintonen (toim.). Median Sylissä. Helsinki : Finn lectura, 36-40.

Kupiainen, R & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki : Palmenia Helsinki University Press.

Kupiainen, R. 2007. Pienten lasten medialukutaito. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.).Mediametkaa osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 21.

Kylmänen, T. 2010. Mediamylly : kasvattajan opas esi- ja alkuopetukseen. Helsinki : Tammi.

Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. 2013. [Verkojulkaisu]. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU. [Viitattu 01.09.2013]. Saatavana: <http://www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf> Mediakasvatus kuuluu kuvaan.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Helsinki : Stakes.

Meidän media: ohjaajan opas. 2010. [Verkojulkaisu]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.[Viitattu 01.10.2013]. Saatavana: http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/e197676d4d1be42e021f7539a6f1da47/1384343568/application/pdf/12106321/Meid%C3%A4n%20media_ohjaajan%20opas.pdf

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki : International Methelp.

Mustikka, M. 2010. Uusien sisältöjen haasteet yleisille kirjastoille. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 5 : Kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki : Mediakasvatuskeskus Metka, 10-14.

Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa: S. Sintonen (toim.). Median Sylissä. Helsinki : Finn lectura, 55-65.

Mustonen Anu. 2010. Median rooli nuorten kehityksessä. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 5 : Kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki : Mediakasvatuskeskus Metka, 14-21.

Mäkelä, M. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki : BTJ Kirjastopalvelu.

Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.). 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki : BTJ Kirjastopalvelu.

Niinistö H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa: R. Kupiainen, H. Kynäslahti & M. Lehtonen (toim.). Näkökulmia mediakasvatukseen. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. [Viitattu 01.09.2013]. Saatavana: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>, 123-137.

Okkonen, S. 2007. Faktaa ja fiktiota lasten kanssa : median tarinat draamakasvatuksessa Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.) Mediametkaa osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 66-70.

Pohjola, K. & Johnson, E. 2009. Lasten mediakulttuuri & koulun vuoropuhelu. Jyväskylä : Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos.

Pälvimäki, P. & Perälä, R. 2010. Mediatunnit 3-6-vuotiaille. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 5 : Kirjasto kohtaa mediakulttuurin. Helsinki : Mediakasvatuskeskus Metka, 53-93.

Pälvimäki, P. 2012. Mediatunnit 3-6 –vuotiaille. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediametkaa! osa 6 : Kirjasto kutsuu mediaseikkailuun. Helsinki : Mediakasvatuskeskus Metka, 31-66.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.). 2005. Haastattelu : tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere : Vastapaino (Jyväskylä : Gummerus Kirjapaino).

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastossa? Teoksessa: Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki : BTJ, 9-27.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutus lapsiin ja nuoriin: katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. [Verkkójulkaisu]. Helsinki: Mediakasvatusseura ry. [Viitattu 01.09.2013]. Saatavana: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

Salokoski, T. 2007. Turvallista mediamatkaa! : taitavaksi median tulkiksi aikuisen avulla. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.). Mediamatkaa! osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki : Mediakasvatuskeskus Metka, 75-84.

Sintonen, S. & Niinistö, H. 2007. MÄ KEKSIN! Tehdään yhdessä mediakulttuuria. Teoksessa: L. Pentikäinen, A. Ruhala, H. Niinistö (toim.) Mediamatkaa osa 2 : Kasvattajan opas lasten mediamaailmaan. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 23-27.

Suoninen, A. 2004. Mediakielitaidon jäljillä : lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. Jyväskylä : Jyväskylän yliopisto.

Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut : satujen merkitys lapselle. Helsinki : Tammi.

LIITE

Esimerkki haastattelukysymyksistä

Haastattelukysymykset

Osa kysymyksistä vaihteli sen mukaan, mikä oli haastateltavan tausta ja mitä haastateltava vastasi ensimmäisiin kysymyksiin. Henkilöiltä jotka eivät olleet pitäneet mediakasvatuksellisia satutuokioita en kysynyt kysymystä 5. Kysymysten järjestys ja sanamuodot vaihtelivat, mutta tema ja pääajatus pysyivät kokoajan samana.

1. Ammattinimike?
2. Kuinka kauan olette pitäneet satutunteja?
3. Oletteko pitäneet tai onko teillä pidetty mediakasvatuksellisia satutuokioita?
4. Eroavatko ne teistä jotenkin perinteisistä?
5. Millaisia mediakasvatuksellisia satutuokiota olette pitäneet? Esimerkkejä.
6. Oletteko käyneet mediakasvatus-kursseilla tai onko se ollut osa aiempaa koulutustanne?

7. Pidetäänkö teillä perinteisiä satutunteja? Jos ei niin, pitäisikö niitä pitää?

8. Pidätkö itse satutuokiot, vai onko teillä pitäjiä jostain muualta, kuten teatterista?

9. Onko teillä mediakasvatuksellisia yhteistyöprojekteja esimerkiksi tarhojen kanssa? Millaisia?

10. Oletteko saaneet palautetta mediakasvatuksellisista satutuokioista lapsilta tai vanhemmilta? Millaista?

11. Millaisena näette satutuokioiden tulevaisuuden?